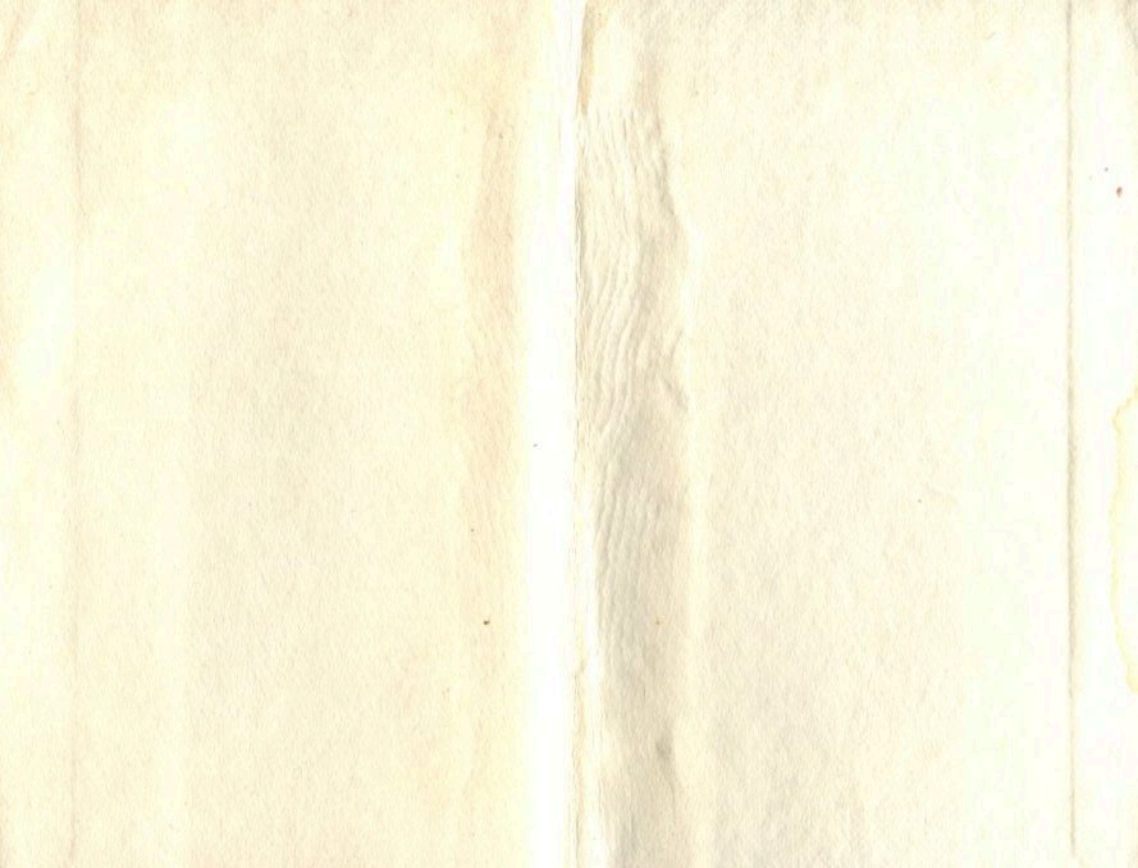

СТЕПАН РУДАНСЬКИЙ

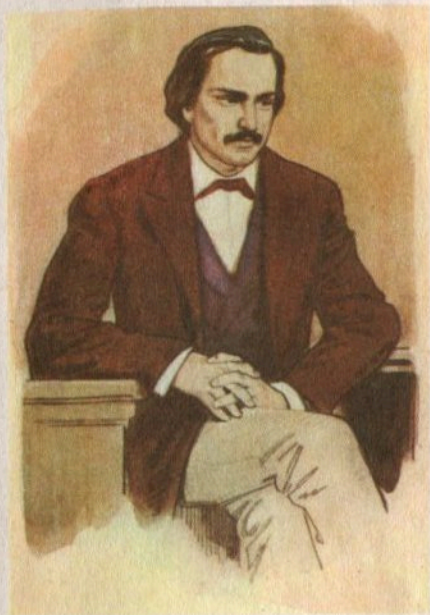
СПІВОМОВКИ

СТЕПАН
РУДАНСЬКИЙ

СПІВОМОВКИ

1834—1873

СТЕПАН
РУДАНСЬКИЙ
—
СПІВОМОВКИ

Ілюстрації
заслуженого
діяча мистецтв УРСР
АНАТОЛІЯ БАЗИЛЕВИЧА

КИЇВ
Видавництво
художньої літератури
«ДНІПРО»
1983

У1
Р83

В сборник известного
украинского поэта
С. Руданского (1834—1873)
вошли сатирико-юмористические
стихотворения, в которых
высмеиваются помещики,
чиновники, духовенство.

Автор симпатизирует простым
людям, наделенным разумом
и находчивостью.

Р 4702590100—041 41.83
М205(04)—83

С Ілюстраці.
Видавництво
«Дніпро», 1974 р.

ВІР НЕ ВІР,
А НЕ КАЖИ: «БРЕШЕШ»

I

Народився я на світ,
Як їдного рання
Моя ненька забaglia
Шпаків на снідання.

А я, хлопець-молодець,
Пожалував мами,
Серед лісу відпитав
Дупло зі шпаками.

В дупло руку — не іде,
Голови не впхаю,
Сюди-туди по дуплі —
Та й сам улізаю.

Ходжу голий по дуплі...
Шпаченьат до ката!
Я в пазуху й загорнув
Тії шпаченьата.

Вилізати б, так не то!..
Я й домудрувався,

Лиш сокиру притащив,
З дупла прорубався.

Гиц із дуба на коня!
Кінь собі брикає,
А сокира моя все
Зад йому рубає.

Нагадався за сім миль,
Назад подивився,
А у коня, як на сміх,
Лиш перед лишився.

Давай тоді йому зад
З верби підправляти,
Як підправив, та й заліг
На годинку спати.

А кінь ходить по траві,
І перед пасеться,
А зад росте та й росте,
Аж до неба пнеться.

А для моїх шпаченят
Того було й треба,—
Додряпались по вербі
До самого неба.

Прокинувся — до шпаків —
Та де вже, до ката!..
Аж на небі половив
Мої шпаченята...

Повертаю до верби!
А верба й пропала,
Бо коняка напаслась,
Та й, знать, побрикала.

Щастя тільки, що святі
Не горшки ліпили,
Але якось на той час
Гречку молотили.

Розказав я їм біду,
Випросив полови
Та з полови ізсував
Мотуз прездоровий.

Вп'яв до неба та й униз!
Мені й горя мало!..
Аж до низу за сім миль
Мотуза не стало.

Згори й кажуть, що скачи!
Але я не хочу,
Що вгорі собі урву,
То внизу надточу.

І спускаюсь собі вниз,
Мало й остається,
Ще б урвати кілька раз,
А мотуз не рветься.

І висів я кілька літ,
Мамина дитина,
І висохла, як дупло,
Моя середина.

А рій якось пролітав,
Та туди й забрався,
Наніс меду, щільників,
Розхазяювався.

Наніс меду кілька пуд,
Ну його з бідою!
Мотуз рветься — я в багно
Чуть не з головою.

А тут якось по багні
І качка ходила,

На чуприну набрела,
Гніздо собі звила.

Яєць много нанесла,
За дітей помовка,
Аж нечистая несе
Голодного вовка.

Та фурнула з голови,
А той завинувся,
Поїв яйця і на чуб
Хвостом обернувся.

А я за хвіст: «Гуттю-га!»
А вовк налякався
Та як скочить, — я і — гоп!
На світ показався!

II

Ото уже я підріс,
Літ десяток було;
Дід ходив ще без штанів,
Батька ще й не було.

То, бувало, коли хто
В гості запрошає,
То дід сяде на полу
Та мене й питає:

«А хто, — каже, — піде з нас?»
То я його гладжу:

«Та хто б, діду, не пішов,
Все то їдно,— кажу.—

Або я туди піду,
А ви сидіть, діду;
Або ви собі сидіть,
А я туди піду».

А зимою холодно,
Нічим затопити,
То й питається дідунь:
«Що,— каже,— робити?»

«А що ж,— кажу,— тра комусь
Їхати в дубину!»

То, бувало, й каже дід:
«Хто ж поїде, сину?»

То я й кажу: «Хоч сидіть,
А я не поїду;
Хоч посиджу я за вас,
А ви їдьте, діду!»

То, бувало, й їде дід...
А раз-таки, в біса,
Потягнувся вже і я
За дідом до ліса.

Тільки входимо у ліс,
Аж купа ломаччя!
Я сокирою гу-гуп!—
Заєць з-під ломаччя.

З-під ломаччя та у ліс.
«Гуттю-га! на зайця!»
Коли ми до тих ломач,
Аж там сиві яйця.

«Заберімо!» — «Заберім!»
Зважили дрючками,
То насилу що згорнув
У шапку руками.

Ото я їх і приніс,
А в нас на ту пору
Розквоталася свиня,
Квокче коло двору.

«Пійми, сину!» — Я й пійняв,
Посадив на яйця...
То ми мали з тих яєць
Шість волів від зайця.

А ми воли запрягли,
Припічок зорали
Та такого ми тоді
Того хліба мали!..

Що як ото нам женців
Прийшлося збирати,
То безрукая ідна
Сама прийшла жати.

І нажала ж вона нам
Та кіп наскладала,
І стебла вже не було,
А та іще жала.

«А що, сину? — каже дід, —
Треба спогадати,
А де-то ми ті скирти
Будем закладати?»

То, бувало, я лежу
Та й дідові раджу:
«Адже у нас комин є,
На комині! — кажу. —

На комині як складемо,
То й не тра сушити,
А на печі, як бог дасть,
Будем молотити!»

То, бувало, святий хліб
Аж комин колише!..
Ідна тільки нам біда,
Що вклянулись миші.

А кіт якось на полу
Із дідунем грався,
Ото мишей і зачув,
В закутку закрався...

Та як хвостом замахнув —
Вовки б його з'їли! —
То в помийниці скирти
Так і полетіли!

III

А ото вже дід підріс
Та й і одубився;
Після нього через рік
І батько родився.

Та ото вже тра було
Батька мені вчити;
Але зато, як навчив, —
То-то було жити!

Все їднакове було:
Здатність, і заможність,
І хазайство, й ремесло,
І смак, і набожність.

Мати любить все парне,
А ми з батьком кисле,
Мати парить по селу,
А ми собі киснем.

Мати ходить цілий день,
Тільки оглядає,
А ми з батьком уночі
Вудку закидаєм.

То, бувало, таки так
В добрую годину,
Як не клюнеться кожух,
То тягнем свитину.

А набожні що були,
То сохрани, боже!
Як до церкви серед дня
І не пустять, може,

То, бувало, уночі
Церкву підкопаєм,
Помолитись хоч на час
Таки повлізаєм.

Купувати коли що —
Аж рука дрожала,
А як купимо — зато
Аж земля двигала.

І тож-то ми розжились,
Дві світлиці мали,
Світилося куди глянь,
Лиш стовпи стояли!

А одежі що було!
Боже, твоя воля!
Вісім, було, свит бери,
А все плечі голі.

А яке ж то ми ще
І хазяйство мали,

Всі сусіди коло нас
В два плуги орали.

А воли які були!
Рога не дістати,
Бо чорт його таки й мав
Кому діставати.

А орати — як зорем,
То вже чие краще?
То не наше, а чуже,
То чуже, не наше.

А раз мати колись нам
Збитка ізробила:
Взяла батьковий кожух
Та й гречку накрила.

А худоби було шмат,
Гречка лиш біліла,
Та з кожуха як пішла —
Чисто гречку з'їла.

А було колись у нас,
Що ми й лавки мали,
Та все-таки через ню
І то позбували.

Як умерла — де було
Домовини взяти?

Мусили вже для біди
І тес віддати.

Та ще потім по біді
І обід справляли,
Взяли собі понад став
Людей поскликали.

Та й просимо їх удвох:
«Пийте юшку, люди!
Як вип'єте тес все —
То там рибка буде!»

А тепер ми розійшлись,—
Батько шинк тримати,
А я не так до шинка,
Як люблю орати.

Батько п'яний все держить
За шинок рукою,
А я орю, як уп'юсь,
Носом за корчмою.

5 авг[уста] 1857 г.

ГУМЕННИЙ

Іздив дідич за границю,
Назад повертає,—
Та й до свого гуменного
Листи посилає,

Щоб гуменний на границю
Прибув і дав знати,
Що діється в нього дома,
Да і коло хати.

Прибуває і гуменний:
«А що там, Іване?»
А гуменний йому каже:
«Та все гаразд, пане.

Тільки ніжик, що пан дали
Таляра за нього,
Поламався, сказати правду,
Ні з того ні з сього».

«Ну, зламався, так зламався,
Що то й споминати.
Певне, хлопці мали гратись
Та й його зламати?»

«Таки правда, ясний пане!
Хлопці ізламали,
Лиш не грались, а сивого
Коня білували».

«А з чого ж то сивий згинув?»
«Пані хорували,
За лікарством як погнали,
Та й і підірвали».

«То і пані хорувала?
Ах, боже мій, боже!
Що ж? Здорова моя пані?
Говори, небоже».

«Помоліться, пане, богу!
День лиш хорували,
А на другий від пожару
Богу й душу дали!»

«Од пожару?.. Що таке?..»
«Просте, пане, діло:
Як зайнявся тік у пана,
То все погоріло!»

«Пані вмерла, все згоріло...
Будь здоров, Іване!..»
«А ще ж панна ваша вдома,
Поверніться, пане!»

«Що ж там, голубе Іване!
Як там бідна дочка?»
«А нічого, уповила
Хлопця, як линочка!»

Спом'янув тут бідний дідич
Чорта і чортицю,
Плюнув з лиха, сів на бричку:
«Рушай за границю!»

18 окт[ября 1857]

МОШКІВ ДАХ

Дах дюравий, дощ іде,
В коршму затікає.
«Покрив би ти, Мошку, дах!»—
Мужик промовляє.

А той: «Чуєш? крити дах?..
Та як його крити,
Коли тепер дощ іде,
То буде мочити...»

«Та хто каже, що тепер?»
«А коли ж, Іване?»
«Та покрив би хоч тогді,
Як дощ перестане...»

А той: «Чуєш? крити дах?..
Як дощу не буде?..
Та у мене тогді й так
Сухо буде всюди».

ЗАСІДАТЕЛЬ

Гнався постом засідатель
На чийсь біду,
Серед ставу заломився
На тонкім льоду.
Б'ються содькі й розсильні,
Б'ються рибаки,

Водять шнури край пролому,
Ості і гаки.
Але йде єврей убогий,
Пейсами потряс:
«Чуєш! Чуєш? — став питати, —
Що таке у вас?»
«Засідатель утопився,
Господи прости!..
Ходи сюди, хоч поможеш
Шнура завести».
«Чуєш! нащо то шукати
Людської біди?
Лиш карбованця наставте,
Вийде сам з води!»

18 окт[ября 1857]

ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ

Чи в Києві, чи в Полтаві,
Чи в самій столиці
Ходив чумак з мазницею
Помежи крамниць.

І в крамницях, куди глянеш, —
Сріблом-золотом сяє,
А йому то і байдуже:
Він дьогтю питає!

Реготять купці дурнії,
А він тільки сплюне
Та й до другої крамниці,
Багатшої, суне.

В найбагатшій крамниці
Два купці сиділо,
І туди чумак заходить
З мазницею сміло:

«Добридень вам,
добрі люди!» —
Та й зачав питати,
Чи нема у них принаймні
Дьогтю де продати.

«Нема, нема! — купці кажуть
Та й, шельми, сміються: —
Тут не дьоготь —
тільки дурні
Одні продаються!»

А чумак їм: «То, нівроку ж,
Добре торгувалось,
Що йно два вас таких гарних
На продаж осталось».

29 окт[ября 1857]

ГУСАК

Раз у баби перехідний
 Москаль ночував,
 Устав рано й за спасибі
 В баби гуску вкрав.
 Доганяє його баба:
 «Служба! почекай!»
 «А что, бабушка, мне скажешь?»
 «Та гуску віддай».
 «Ах ты, бог мой!.. Это гуска?..
 Экой я дурак!..
 Возьми, бабка, ей-ей, думал,
 Что это гусак!»
 29 окт[ября 1857]

ПОЧОМУ ДУРНІ?

«Де ти був-сь, пробував-сь?
 Розкажи, Іване!»
 «Та уже де не бував-єм,
 Всюди був-єм, пане!»

Був в Адесі і в Бендерах,
 В Ровнах і в Полтаві,
 Ходив в Київ разів кілька,
 Бував і в Варшаві».

«А чому ж там, Іване,
 Дурні продаються?»

«Та то, пане, як до дурня,
Які попадуться:

Дурень пан — заплатять більше,
Бо честь таки знають,
А як мужик, то звичайне
Без ціни спускають!»

29 окт[ября 1857]

ЧИ ГОЛОСНА ЦЕРКВА?

Став у церкві батько з сином,
Церкву вже кінчали:
Засклепили, побілили,
Олтар прибивали.

«Слава богу,— каже батько,—
Спомоглися люди,
Лиш не знати, як то вона —
Чи голосна буде?

Постій хіба,— каже,— сину,
Перед образами,
А я піду та для проби
Свисну за вратами...»

Пішов, свиснув разів кілька,
Назад повертає:
«А що, сину, голосная?»—
Хлопчину питає.

«Голосная!..— хлопець каже,—
Так і б'є луною!..»
«Ану ж,— каже,— піді свисни,
А я тут постою...»

«Оце але!— каже хлопець.—
Мали що сказати...
А чи ж то я який дурень
У церкві свистати!»

29 окт[ября 1857]

ДЕ СПІЙНЯЛИ?

«А чи знаєш ти, Романе,
Батько під судом:
Іспійняли неборака
Над чужим добром...»

«Мого батька?.. Де спійняли?»—
Циганчук спитав.
«Таки в нашії ж коморі —
Бодню розбивав».

«Та в коморі й горобцєві
Крила відшибеш...
Ні! пусти-но батька в поле!
Чи тогді піймеш?»

29 окт[ября 1857]

НЕ ВЧОРАШНІЙ

Везе мужик проти свята
Сіно продавати,
Але їде й пан багатий
До костьолу, знати...

Ото пан його й питає:
«Co wiesz, Iwane?»¹
А Іван на нього глянув:
«А що ж? Дрова, пане!..»

«Łiesz, gałanie! Wiesz siano!»²
«То ж самі пан знають,
Що се сіно, а не дрова,
Нащо ж пан питають?»

¹ «Що везеш, Іване?»

² «Брешеш, негіднику! Везеш сіно!»

«Dureń że ty za to jesteś!»¹
«Та то ще нічого,
Бо усі ми, ясний пане,
Дурні перед богом.»

«Kto najstarszy u was we wsi?»²
«Баба Терпелиха:
Пережила вража баба
Всіх дідів до лиха!..»

«Gałgan jesteś! Kto was bije?»³
«А хто ж? Бугай, пане!
То так і б'є напропале,
Кого лиш дістане!..»

Хтів пан чогось допитати,
Та й не допитався...
Закусив лиш собі губи
Та й вперед погнався.

А той собі привіз сіно,
Продав його зрання,
Купив собі добру миску
Драглів на снідання.

¹ «Дурень же ти за те!»

² «Хто найстарший у вас в селі?»

³ «Негідник ти! Хто вас б'є?»

І сидить собі на возі,
Драглі уплітає...
Аж той самий пан надходить
Та й його питає:

«Csy nie słychać do sprzedania
Owsa tu, Iwane?»¹
Мужик встав, кругом обнюхав...
«Ні, не чути, пане!»

І сів знову на драбині,
Драглі уплітає...
«Csy ty, chłopie, nie wczorajszy?»²—
Пан його питає.

«Де вам, пане, учорашній!
Гляньте на всі боки:
То мені вже отсе буде
Тридцять і три роки!»

30 окт[ября 1858]

КОЗАЦЬКА МІРА

Зайшов козак до коршомки:
«Здоров, орендару!
А налий-но мені,— каже,—
Горілачі чару!»

¹ «Чи не чути тут про продаж віска, Іване?»

² «Чи ти, хлопче, не вчорашній?»

Налив Мошко одну чару,
Козак вихиляє.
Вихиляє, не ковтає,
Іще підставляє.

Налив другу, козак хилить,
Разом дві ковтає
Й корчмареві коло шинку
Трояка кидає.

Підійняв той, подивився...
«Чуєш, як то буде?!
В мене кожду по три гроші
Пили добрі люди!»

«Мовчи, враже бородатий,
Тебе не питають.
У нас,— каже,— запорожці
Свою міру мають.

Не першина нашим пити.
Пили ми немало,
А у губу за три гроші
Більше не влізало!..»

7 апреля [1858]

ДВА РАБИНИ

Два рабини на коршомці
Засабашували,
Одправили борухати,
За стіл посідали.

На кожному рядно з богом,
Шипка сабашкова,
Сидять собі коло столу,
Жоден — ані слова.

Аж приходить чоловік наш,
Кварту набирає,
«А хто то в вас, орендарю?» —
Шинкаря питає.

«І то рабин, і то рабин!» —
Шинкар обізвався.
«Чому ж вони не говорять?» —
Чоловік спитався.

«Ет, Іванцю, — шинкар каже, —
Нащо то питати!
Що розумні такі люди
Мають розмовляти?

Що їден з них добре знає,
То і другий знає,
А чого їден не знає —
І другий не знає».

9 апреля [1858]

ЦИГАН З ХРОНОМ

Ходить циган, ярмаркує,
Лиш копійку має...
«А що тепер найдешевше?» —
Мужика питає.

«Та хрін тепер найдешевший! —
Мужик йому каже, —
За копійку цілу в'язку
Сідуха нав'яже!»

Побіг циган до сідухи,
Купив собі хрону.
Подивився на ярмарок
Та й пішов додому.

Іде собі дорогою,
Свіжий хрін смакує.
В носі свердлом завертіло,
А сліз не вгамує.

Втирав, втирав циган очі,
Далі й не втирає...
Сів під мостом, іскривився,
Ість та примовляє:

«Плачте, плачте, дурні очі,
Щоб повилізали!..
Бачили ж ви, препогані,
Що ви купували!..»

13 апреля [1858]

А НЕ ХАЛАСУЙ!

«Ото, тату, маєм воду,—
Каже циганчук,—
А якби нам іще сиру
Та муки до рук,—
Наварили б вареників,
Сіли край стола...»
Тут старому вже по горлі
Слинка потекла...
«А якби-то іще масла,
Отогді балюй!»
Тут старий його файдою:
«А не халасуй!»

13 апреля [1858]

МІСЯЦЬ

Нічка тиха, місяць світить,
А мороз крепить;
Циган сина до місяця
Лицем становить.

«Отак, сину мій, Романе!
Отак, дурню, стій
Та з пазухи вийми руки,
До місяця грій!..»

Стоїть бідне циганятко,
Холод каменить,
А старий пішов до хати
Людей туманить.

Витуманив кусок сала,
Хліба бохунець,
Вийшов з хати та до сина,
Син як камінець.

«Ой місяцю! — циган каже.—
Жаль твої краси!
Тільки світиш, та не грієш,—
Дармо хліб їси».

13 апреля [1858]

ЦИГАН НА ТОЛОЦІ

Пішов циган на толоку
До сусіда зрання.
Та в сусіда без обіду
Косив до смеркання.

Ізнемігся, сіромаха,
Косить і не косить...
Аж під вечір пан господар
Вечеряти просить.

Іде циган вечеряти
Та слину ковтає...
Садовиться на покутті,
Пояс розпускає...

Садовиться на покутті,
Випив півбляшанки
І, як муха до патоки,
Припав до маслянки...

Припав циган до маслянки,
Яндилу кінчає.
Аж тут кума вареники
З печі висуває...

Схаменувся бідний циган,
Та вже не поможе!..
Із'їв кілька вареників,
А більше не може.

А тут іще й вареників
З стола не прийняли,
Як поросся печенєє
До хрону подали...

Подивився бідний циган
Та й став промовляти:
«Вміли, кумцю, ви варити —
Не вміли давати!..»

14 апреля [1858]

ЦИГАН З КОНЕМ

Вивіз циган на ярмарок
Коня продавати..
Посходились ярмаркові,
Стали оглядати...

Оглядають, кінь, як сокіл,
І ганчі не має!
А сам циган кругом ходить
Та все примовляє:

«Що конина, то конина!
А щоб язык мала,
То вона б вам, добрі люди,
Всю правду сказала!»

Купив якийсь ту конину,
Дома оглядає...
Коли глянув, вона справді
Язика не має...

14 апреля [1858]

ЦИГАН В ОГІРКАХ

Сидить циган на городі
Темненької ночки,
До блискавки вибирає
Чужі огірочки.

Та все собі примовляє:
«Блисни, боже, блисни!»
А господар його ззаду
Як вилами свисне!..

«А сто бісів в твого батька
Та у твої груди,
Розкрадати мою працю!..
А що тепер буде?..»

«Ой батечку, голубчику,
Чиніте, що знайте,
Тільки, прошу вас, панотче,
За пліт не кидайте!»

«Отже ж кину!» — «Бійтесь бога!..» —
«Кину, бісів сину!»
Підняв цигаїна на руки
Та й через пліт кинув.

Підійнявся вражий циган
Та як зарежоче:
«Мені того й бракувало...
Добраніч, панотче!»

14 апреля [1858]

ЩО ДО КОГО

«Хто йде їсти?» — пан питає.
«Я йду!» — циган каже.
«Хто йде жати?» — пан питає.
«То громада скаже!»

14 апреля [1858]

ЗАПОРОЖЦІ У КОРОЛЯ

Приїхали запорожці,
Король вітають,
Король просить їх сідати,
Козаки сідають.

Сидять собі. В них жупани
Все кармазинові,

І самі такі хоробрі,
Вуса прездорові.

Задивились на ті вуса
Ляхи препогані.
«Що б їм,— кажуть,— дати їсти?
Даймо їм сметани!»

Поставили їм сметани,
Їсти припрошують,
Але наші запорожці
Разом відмовляють:

«Славная у вас сметана!..
Тільки почекайте,

А перше нам, запорожцям,
Щільник меду дайте!»

Дали меду запорожцям...
Вони як поїли,
Так ті вуса прездорові
Вгору й завертіли.

Та й говорять королеві:
«Кажі, ясний пане,
Нехай тепер запорожцям
Подають сметани!»

15 апреля [1858]

ПАН І ІВАН В ДОРОЗІ

Побратались пан з Іваном,
По світі мандрують,
Разом їдять, розмовляють,
Разом і ночують...

На кожному через плечі
Висить по торбині,
Лиш пан таки у чемерці,
Іван у свитині...

Ідуть вони дорогою,
Стали ночувати,

Аж задумав пан поганий
Хлопа ошукати...

Та й говорить до Івана:
«Знаєш що, Іване?
То нам варто б попоїсти!..»
«То що ж? Їймо, пане!..»

«Але знаєш що, Іване?
Починаймо з твоєї!
А як твоя спорожніє,
То тоді до моєї!»

«Добре, пане!» — Іван каже,
Зняв свою торбину,

На травиці зеленії
Постелив свитину.

Попоїли таки добре:
Комара здушили...
Рано встали, до снідання
Торбину кінчили.

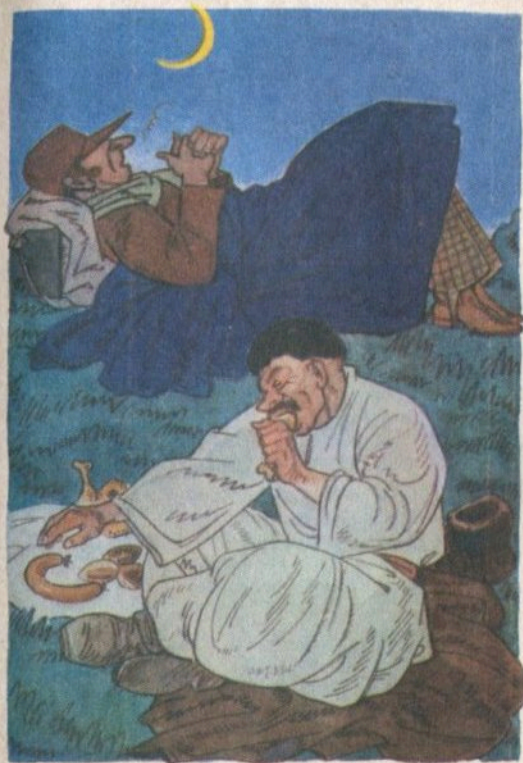
Прийшов вечір. Знов у полі
Стали ночувати.
Вже панову отсе б торбу
Треба починати.

Але пан про те ні слова,
На землі лягає,
Кладе торбу під голови,
Хлопа замовляє:

«Що би ти робив, Іване,—
Став його питати,—
Якби тобі довелося
Таке поле мати?..»

«А що ж, пане, я орав би,
Хлібом засівав би
Та ходив би до Адесу,
Сіль і гроші мав би...»

«А що я — не так робив би,—
Пан почав казати:—
Я казав би на сім полі
Місто збудувати...

Там би в мене стояв палац,
Там підряд крамниці,
Там перекупки з булками,
А тут дві різниці...

Отоді приходить, Іване,
В мене балювати!..»
«Ет, спасибі,— Іван каже,—
Лучче будем спати!..»

Незабаром на все горло
Став Іван хропіти,
Незабаром коло него
Став і пан сопіти...

Тільки що пан заснув добре,
Іван підійнявся
Та до панської торбини
Як сам присотався...

То і курку, і печеню,
І кавалок кишки —
Все, що було у торбині,
Стеребив до кришки.

Пробудився пан раненько.
Пропаща людина!
І сам, бідний, хоче їсти,
І пуста торбина...

Розбуджає він Івана
Та й його питає.
А Іван стиснув плечима
Та й відповідає:

«А що ж, пане, таж ви вчора
Місто будували:
Тут стояли дві різниці,
Там булки стояли!..»

А по місті, звісне діло,
Собаки ходили!..
То вони-то вашу торбу,
Певне, стеребили!»

Посвистав пан по торбині,
Нічого діяти!..
«Вставай,— каже,— вже, Іване!
Пора мандрувати».

Пішли вони, ідуть степом,
Тяженько зморились...
Аж на силу перед вечір
До села прибились.

Відчиняють коловорот,
Аж блукає гуска.
Іван гуску — та в торбину:
Є вже і закуска...

Повернули в пусту хату,
Гуску спорядили:
Общипали, обшмалили,
У піч посадили...

Але пан гадає знову
Хлопа ошукати.
«Знаєш,— каже,— що, Іване?
Ми лягаймо спати!

Та кому із нас присниться
Кращая закуска,
То вже ціла тому в завтра
Достанеться гуска!..»

«Та як спати, то і спати,
Не батька питати!»
Постелив Іван свитину
Та й лягає спати...

Але рівно вopівночі
Іван пробудився,
Із'їв собі цілу гуску
Та й знов положився.

Встає рано й пан голодний
Та й давай казати,
Як то він во сні до бога
Ходив балювати,

Та якії там потрави
Йому подавали,
Як його й самі святії
Істи припрошали...

«Ані слова! — Іван каже: —
Ваша правда, пане!
Я сам бачив, як ви їли
Якісь марципани...

Та й дивлюсь, що не голодні,
Маєте закуску,
Та до печі помаленьку,
Та й стеребив гуску!..»

«Чи ж то правда? — пан питає.—
Всю із'їв, Іване?»

«Та аби я так здоров був,
Як всю із'їв, пане!..»

Димом здимів пан із хати,
А Іван озвався:

«Хтів пан когось ошукати,
Та й сам ошукався!..»

15 апреля [1858]

ЩО КОМУ ГОДИТЬСЯ?

«Jak wy, chłopie, tego poca-
całujecie w rękę?
Ja bym jego nie całował,
Żeb brali na mękę,

Już bym wołał psa całować!»¹
Мужик злиться, злиться:
«Та то, пане, ані слова,
Що кому годиться!»

16 апреля [1858]

¹ «Як ви, хлопці, того по-
цілуєте в руку?
Я б його не цілував,
Щоб брали на муку.
Вже б волів пса цілувати!»

ПЕРЕКУСІТЬ, ПАНЕ!

Обсунулась стара гребля,
Місток похилився,
Спала річка невеличка,
Місток завалився.

На камінні кілька хлопців
Черепками грає,
Аж тут шагом через греблю
Панок проїжджає.

«Помагайбі,— каже,— хлопці!»
«Помагайбі, пане!»
«А що, у вас млинок меле?»
«Таже меле, пане!»

«А лайно змолоти можна?»
«Перекусіть, пане!
Як сухе воно тільки,
То змелеться, пане!»

16 апреля [1858]

ЛІНИВИЙ

Лежить дідич на постелі,
Як барило, грубий...
Його лакей сухощавий
Заснув коло груби...

Заснув лакей коло груби,
Води не напився...
Як захтілось йому пити —
Бідний пробудився...

«Ой питоньки, ой питоньки!» —
Зачав промовляти,
Але, шельма, лінується
Із-під груби встати...

Аж тут дідич із постелі:
«Podaj wody, Janie!»¹
Лакей раптом ісхвотився:
«Зараз, — каже, — пане!..»

Дає пану води шклянку:
«Prosze wody, panie!..»
«To ty chciales! — пан говорить, —
Napij się, gałganie!»²

17 апреля [1858]

¹ «Дай води, Іване!»

² «Прошу води, пане!»

«То ти хотів..»

Напийся, негіднику!»

ПІП НА ПУЩІ

Начитався піп увдовий,
Як святії жили,
Як то вони по пустинях
Господа молили...

Та й задумав і сам, грішний,
З світом попрощатись,
Зайти куди межі пущі
Та й собі спасатись.

І зібрав усю громаду,
З нею розпростився;
Взяв з собою молитовник,
В пущу віддалився...

Але де йому до пущі!
Привик до ковбаски,
До чарочки горілочки,
До борщу та кашки...

Привик собі, як часами,
То й дечого вжити...
Та де йому серед пущі
Корінцями жити!

Пробув в пущі їдні сутки;
Ба, щось не прядеться...
Пробув другі піп увдовий —
Ба, вже й нитка рветься...

Взяв добродій молитовник,
Назад повертає.
«А що ж то ви не на пущі?»—
Громада питає.

«Не питайте, добрі люди! —
Став піп говорити: —
Не з такими животами
Серед пущі жити!..»

17 апреля [1858]

СПОВІДЬ

Хто не знає, що попи все
Звикли на дурницю!
Сповідав раз іден попик
Грішну молодицю...

Молодиця молодая,
Глушта, уродлива;
Груди білі — як збанята;
Сама чорнобрива.

Піп накрив ї патрахілем¹,
Ніби сповідає,
А сам мало не прилипне,
Ії промовляє:

«Чи не можна, молодичко,
В тебе пожитись?
Буду за тя господеві
День і ніч молитись.

Я ще здавна тебе люблю!»—
Піп її туркоче...
Молодиця й собі каже:
«А я вас, панотче!»

¹ Патрахіль —
церковний попівський убір.

Дзвонять дзвони на «Достойно»,
Дзвонять і по всьому.
Йде чорнява молодиця
Із церкви додому.

Тільки двері відхилила —
Чоловік озвався:
«Чого тебе на сповіді
Батюшка питався?»

«Ет! чого він не питався!
Чи все спам'ятаю?..
Хотів муки на проскури,—
Питав, чи не маю».

«Ні, псяюхо!.. не до шмиги!
Не муки він хоче!
Чув я добре, як казала-сь:
«А я вас, панотче!»

Стережися, коли хочеш!..
А то, як почую,
То й тобі муки намелю,
Й йому напитаю!»

17 апреля [1858]

ПІП З КРОПИЛОМ

По ордані, як звичайно
У людей буває,
Ходить батюшка з кропилом,
Хати окропляє.

Ходить батюшка з кропилом,
Чого ж тут боятись?
Але їдна молодиця
Аж пищить ховатись.

Ставить діти на припічку,
Каже їм сказати,
Що матері нема вдома,
На ярмарку мати.

Сама лізе під постелю,
Лежить, уприває.
Далі чує: отець входить,
«В Ордані» співає.

Отець входить, всюди кропить:
Образи й пороги,
Вікна, стелю і постелю —
Та й заглянув ноги.

Ну, нічого!.. Дає дітям
Хреста цілувати
Та й питає, мов не знає:
«А де ваша мати?»

«Пішла мати на ярмарок!
Нема вдома мами!..»—
Закричали малі діти
Різно голосами.

«То скажіть же своїй мамі,—
Й показав рукою,—
Нехай бере на ярмарок
І ноги з собою».

17 апреля [1858]

ПІП У РИЗАХ

Шие собі по ярмарку
Молодчина жвавий.
Підглядає, що в батюшки
Гроші у халяві.

Та і гроші ж то хороші,
Самії дукати;
«Будь що буде,— промовляє,—
А треба дістати...»

Сюда-туда повернувся,
Видумує штуку,
Підступає до батюшки,
Цілує у руку.

«Батюшечко,— став казати,—
Вчиніть мою волю!..
Потрудіться на часочок
До краму зо мною.

Я — най буде невимовно —
Ризи вибираю,
Та, як бачте, ані міри,
Ні ціни не знаю...»

Пішов батюшка до краму,
Ризи вибирає,
Вибрав самі щонайкращі,
На себе вбирає.

А той присів коло нього,
Ніби поправляє,
А тут тільки від калитки
Ремінці збирає.

Шарп калитку... та у ноги...
Піп до нього хоче,
А купець його за ризи:
«Почекай, панотче!»

Заким то він обернувся,
З себе ризи скинув...
А той давно з його грішми
Десь, як вітер, згинув.

17 апреля [1858]

ЧОРТ

Приглянувся ксьондз-добродій
До чужої жінки.
Посилає що день божий
Фіги та родзинки.

Посилає, все питає,
Коли згода буде?
Коли її чоловіка
Удома не буде?..

Але жінка не з тих жінок:
Подарунки брала,
А ксьондзові усе-таки
Слова не давала...

Далі видить: треба дати —
Нічого робити!
Тільки вона замишляє
Ксьондза підголити...

Каже мужу. Муж навмисне
Зрання виїждає,
А вона тут повну скриню
Сажі насипає.

Насипала, зачинила,
В печі розпалила
Та нібито на вечерю
Ксьондза запросила.

Ксьондз приходить, скинув габіт,
Жарти починає...
Помаленьку, помаленьку,
Вже й перевертає...

Помаленьку, помаленьку,
Ба, вже і за діло...
Аж тут раптом коло хати
Щось загуркотіло.

«Ах, нещастя! — жінка каже, —
Кінець мого віка!
Чи не лихе ж притащило
Мого чоловіка!

Іскидайте живо шмаття,
Живо розбирайтесь,
Та от скриня коло лави,
У скриню ховайтесь!..»

Ксьондз скидає, й помагає
Сама господиня,
І в минуті з голим ксьондзом
Зачинилась скриня.

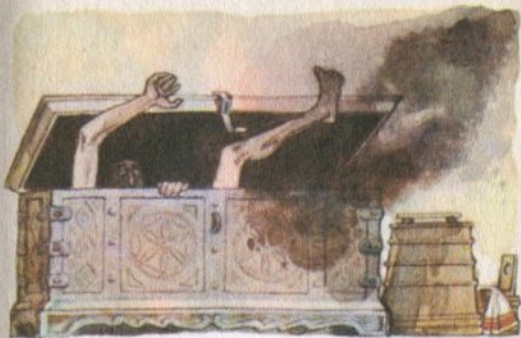
Входить в хату і господар,
Нібито не знає;
Постелив собі на скрині
Та й спати лягає...

Лежить собі на тій скрині
Та й став промовляти:
«А що, жінко, та узавтра
Тра скриню продати.

Коло нас тут недалеко
Торговиця буде,
Повезу її, до лиха,
Може, куплять люди!»

«Нащо тобі продавати? —
Каже молодиця, —
Нехай собі буде вдома,
Може, пригодиться!»

«Пригодиться, пригодиться...
А знаєш мовчати?
То ж не твоя, моя скриня!
Я хочу продати!»

І обое господарі
Разом замовчали;
Помовчали, помирились
Та й позасипали...

Устав рано пан господар,
Коні запрягає,
Вивалює на віз скриню,
Коні поганяє.

Іде собі на ярмарок
Скриню продавати...
Але їде пан з жоною
До костьолу, знати...

Оглядає та й питає:
«Що везеш, Іване?»
«Везу скриню,— Іван каже,—
В скрині чорта, пане!»

А тут пані обернулась
Та й панові каже:
«Poproś, duszko, tego chłopca,
Niechaj on pokaże!»¹

«А який то чорт у тебе?
Покажи, Іване!»
«Дайте хіба рублів копу,
То покажу, пане!»

Вилічив пан йому гроші,
Іван ізлізає,
Бере гроші у кишеню,
Скриню відмикає.

¹ «Попроси, голубе, цього хлопця,
хай покаже».

Як вискочить ксьондз із сажі!..
Боже, твоя воля!
Світу божого не бачить,
Біжить через поле!..

А тут пані у долоні:
«Ach, moje serduszko!
Popatrzaj się, popatrzaj się!
Jeszcze j samiec, duszko!..»¹

17 апреля [1858]

¹ «Ой, моє серденько!
Подивися, подивися!
Ще й самець, голубе!..»

ТОЙ, ЩО НАД НАМИ

Стоїть козак коло груші,
Дівку підмовляє.
А дівчина, як калина,
Полум'ям палає.

«А що,— каже,— як я буду
Дитиноньку мати?
Хто пригорне сиротину,
Буде доглядати?»

Козак жваво обіймає
Дівчину руками.
«Не журись, дівчино,— каже,—
А той, що над нами!..»

А із груші старий батько:
«О, бісова мати!..
Ви будете дітей мати,
А я годувати?!»

Як почули молодята,
Та від батька в ноги:
Дівча в хату з переляку,
Козак за пороги...

18 апреля [1858]

САМА УЧИТЬ

Біжить дівка; в руках курка,
Сито під пахвою.
Аж дивиться: спочиває
Козак під вербою.

Розпалилася дівчина,
Не зна, чого й хоче:
То підійде, то загляне
Козакові в очі.

То пуститься утікати,
То знов підступає.
«Та чого ж ти утікаєш?»—
Козак промовляє.

«Який змисний!.. утікаєш!..
Еге!.. не втікати?!
Я вже бачу, що ти хочеш!
Бодай не казати!..»

«Та дурна ти! втікла б курка!
Як тут що зробити?»
«Який змисний!.. втікла б курка?!
А ситом накрити!..»

18 апреля [1858]

УКАЗ

Іде козак дорогою,
Дівку надibaє;
Вийняв папір з-за пазухи
Та й її читає:

«І прочая, і прочая...
По сему указу
Козак довжен кожду дівку
Цілувать по разу!»

«Чуєш, дівко, що в указі?»
«Та чую, козаче»,
І вже ж рада-то, псяюха,
Аж мало не скаче!

«А приглянься-но, козаче,
До того указу:
Чи нема там написано,
Щоб іще по разу?»

18 апреля [1858]

ЧИ ДАЛЕКО ДО КИЄВА?

Питаються якось хлопця
Подорожні люди:
«Чи багато верстов, сину,
До Києва буде?»

«Та так, люди, того року
Було вісімнадцять,
А тепер,— говорить хлопець,—
Лічимо сімнадцять!»

«Що ж то, сину, за пригода
Така прилучилась?»
«Та пригода — не пригода —
Верства повалилась!»

18 апреля [1858]

НА КАЛИТКУ

Прийшов мужик до крамниці,
Сукно оглядає...
Перекинув штук зо двадцять —
Все не добирає...

Аж наглянув десь кармазин:
«Дай-но,— каже,— того!..—
Розвертає, оглядає.—
Се, либонь, нічого!..»

Виміряє середину,
Виміряв чубатий.
«Отут,— каже,— мені виріж
На калитку, брате!»

18 апреля [1858]

БАБА В ЦЕРКВІ

Прийшла в церкву стара баба,
Свічок накупила;
Де була яка ікона,
Всюди поліпила.

Іще пара остається,
Де їх приліпити?..
«Ага!— каже.— Пошукаю
Святого Микиту!»

Найшла баба і Микиту —
Святий чорта ціпить!..
Баба їдну йому ставить,
Другу чорту ліпить...

Видять люди й розважають,
Щоби не ліпила;
«Що ти, бабо,— кажуть,— робиш?
Таж то вража сила?..»

Але баба обернулась:
«Не судіте, люди!
Ніхто того не відає,
Де по смерті буде...

Чи у небі, чи у пеклі
Скажуть вікувати;
Треба всюди, добрі люди,
Приятелів мати».

18 апреля [1858]

ЦІКАВІСТЬ

Прийшов мужик із празника,
Празник добре вдався:
Посиніла кругом шия,
І чуб підійнявся.

Прийшов в хату — ані слова...
На лаві сідає.
Аж підходить господиня,
Мужа оглядає:

«А чого то в тебе шия
Вкрита синяками?»
«Та то, мабуть, від вишнівки,
Що я пив з дяками!»

«А хто ж тобі, чоловіче,
Чуба мав намяти?»
Мужик з лави та до неї:
«А знаєш мовчати?!»

18 апреля [1858]

ЧИ ВИСОКО ДО НЕБА?

Що п'ять верстов — то й коршомка;
Нічого й лічити!..
Бо п'ять верстов як проїдеш,
Треба й відпочити!..

Ото їдуть із ярмарку
Двоє господарів,
У кожного віз порядний,
Воликів по парі.

Їдуть собі помаленьку,
Грошенята мають,—
Полягали на соломі
Та й думу гадають...

Далі їден пробудився
З глибокої думи,
Повернувся на соломі:
«Чи спиш,— каже,— куме?»

«Що говориш?» — другий каже.
«Чи спиш, я питаю?»
«Та не сплю, ще,— каже,— куме,
Тільки що дримаю!»

«Не дримай же на годинку
Та глянь проти неба!
Скільки б верстов так до неба
Проїхати треба?»

«Та бог його святий знає
І добрії люди...
Я думаю, що не більше,
Як п'ять верстов буде».

«Гутю, куме! та се баба
Тобі набрехала:
Та якби п'ять верстов було,
Там коршма б стояла!»

5 февраля [1859]

ОКУЛЯРИ

Розходився мужичок
Аж гвалт дякувати,
Та ідна йому біда:
Не вміє читати.

До грамотки б — та куди,
Не того він хоче.
Він гадає чим другим
Просвітити очі.

«Не вміє ж так старий дяк
Стрічки розібрати,
Окуляри ж як візьме —
То куди читати!

Отак і я заведу
Кондаки й тропарі,
Тільки піду та куплю
Такі окуляри».

Пішов мужик до крамниці,
Різні вибирає...
Що на очі накладе,
То все не читає.

Далі соті з носа зняв,
Об землю ударив,
Розплатився та й пішов
Сам без окулярів.

І на проводи сказав
Хрещеному люду:
«Окулярів не купив
Та й дяком не буду».

6 февраля [1859]

ЕГЕ, ГАЙ

Йде видючий і сліпий,
Та й каже видючий:
«Ото, брате, синій гай!
Ото ліс дрімучий!»
«Еге! Еге! — каже той. —
Як ти собі важиш!»
«А ти ж, брате, бачиш що?»
«Таж ти, брате, кажеш!»

6 февраля [1859]

СКІЛЬКО ДУШ?

«Скільки, куме, в тілі душ?»
«Ідна, я гадаю».
«Може, в тебе і їдна,
А я так дві маю:

Бо як руки на снігу
В мене заколють,
Хукне теплая душа —
І руки тепліють.

А як страва на столі
Гарячая буде,
То вже друга, бач, душа,
Холодная, студить!»

6 февраля [1859]

АБИ ДУША ЧИСТА

Два злодії вопівночі
Костьол обкрадають;
Обшарили всі скарбони,
Святих обдирають.

І забрали, які були,
Свічки з ліхтарями,
Далі їден на олтарик
Пнеться з постоломи.

«Та що ж бо ти, брате, робиш?—
Став їден казати,—
Як-то можна святе місце
Постолом валяти?»

«Мовчи, брате!— другий каже.—
Ми тут перед богом:
Аби душа чиста була,—
Постоли — нічого!»

6 февраля [1859]

ЛЯЦЬКА НАТУРА

Блудить ляшок серед лісу,
А мужик рубає...
«Та ти, ляше, либонь, блудиш?»—
Мужик промовляє.

А лях каже: «Chociaż błędzię,
Ale mam naturę
Tego nigdy nie pytać się,
Kogo biję w skórę!»¹

8 февраля [1859]

---

¹ «Хоч блуджу,
але маю натуру
ніколи не питати того,
кого б'ю в шкуру!»

СВИНЯ СВИНЕЮ

Несе мужик у ночовках
Додому свячене:
Яйця, паску, і ковбаси,
Й порося печене.

І порося, як підсвинок,
Та ще й з хроном в роті.
Несе, бідний, та й спіткнувся
У самім болоті.

І хибнулись нові ночви,
Затряслось свячене,
І в болото покотилось
Порося печене.

Глянув мужик на болото,
Посвистав до лиха,
Відвернувся, набік плюнув
Та й промовив стиха:

«Та свиня таки свинею!
Правду кажуть люди:
Святи її, хрести її —
Все свинею буде!»

8 февраля [1859]

ДОБРА НАТУРА

Грає скрипка, грає кобза
І бандура грає;
Мужик літом у кожусі
Гопки витинає.

Витинає мужик гопки,
Аж потім заллявся...
«Та скинь-бо ти кожух, брате!»—
Якийсь обіззався.

«Ні, не скину! — мужик каже,—
Бо натуру маю,
Що йно тільки з себе скину,
То все пропиваю!»

8 февраля [1859]

ЧУПРИНА

Питалися козака:
«Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?»

«А причина то така:
Як на війні згину —

Мене ангел понесе
В небо за чуприну».

Питаються мужика:
«Що то за причина,
Що в вас гола голова,
А зверху чуприна?»

«А причина то така:
Нас біда обсіла —
Голимося до кривлі,
Щоб кузка не їла!»

8 февр[аля 1859]

ЦАРІ

Циган, русин, третій лях
Про те говорили,
Якби царство хто їм дав,
Що б вони робили.

Циган каже: «Якби так
Моє царство було,
То такого б вже царя
На світі не було.

Я б по шию в салі спав,
В сало б одягався,

Сало їв, на салі спав,
Салом укривався».

«Ну, не диво такий цар,—
Русин промовляє,—
Кому сало в голові,
Той сала бажає.

А якби я був царем
Та мав царську волю,
Я би панів скасував,
Всіх пустив на волю!..»

«Ет! дурні ви,— каже лях,—
Не вмієте жити!
А якби я був царем —
Знав би, що зробити:

Я би тільки захопив
Царську скарбівницю,
Та ще б таки того дня
Драпнув за границю!»

8 февраля [1859]

ЗГУБА ДУШІ

Раз пропала на степу
В чумаків сокира,
До одного всі взялись:
«Ти та й ти, псявіра!..»

Той їм годить, хаменить,
Той їм розважає,
Вже й клянеться на чім світ,
Богом присягає...

Ні, не вірять — і чумак
Проти неба глянув:
«Коли я сокиру взяв,
Най я ляхом стану!..»

«Стій, чумаче! Не губи
Ні душі, ні віри!
Вірим, вірим — ти не брав
Нашої сокири!»

8 февраля [1859]

НЕ МОЇ НОГИ

Серед лісу, серед гаю
У неділений обід
Заснув мужик у чоботях,
Прокинувся без чобіт.

Прокинувся, протер очі,
Разів кілька позіхнув,
Разів кілька босі ноги
З подивління повернув.

«Не мої се,— каже,— ноги,
Присягаю на чім світ,
Бо мої в чоботях були,
А сі — босі, без чобіт!»

8 февраля [1859]

ЗАГАДКА

Позбирались дукачі,
П'ють собі, гуляють.
Далі — скучно їм чогось,—
Мошка закликають...

«Дай нам загадку яку!»
«Яка ж буде плата?»
«Хто не скаже тобі з нас,
Заплатить дуката!»

«А багато ж вам, пани,
На те часу дати?»
«Півгодини!» — «Ну, герехт!
Слова не вертати.

Скажіть мені: що удень
Чорне, аж чорніє,
Що біліє уночі,
А ранком синіє?»

Задумались дукачі,
Пройшло півгодини,
Але жоден не вгадав
Тої диковини.

До кишені — певна річ!
По дукату дали.
«Що ж то, Мошку, таке є?»—
Мошка запитали.

«А почім же знаю я?—
Мошко промовляє.—
Та воно собі таке,
Що хто його знає!»

«Ну ж бо, Мошку, не жартуй!»
«Та жарти до ката!
Я і сам собі даю
Цілого дуката!»

26 февраля [1859]

ВОВКИ

«Чого, брате, так збілів?
Що з тобою сталось?»
«Ах, за мною через став
Аж сто вовків гналось!»
«Бог з тобою!.. Сто вовків!..

Та б село почуло...»
 «Та воно пак і не сто,
 А п'ятдесят було».
 «Та й п'ятдесят диво в нас...
 Де б їх стільки взялось?»
 «Ну, Іванцю! нехай так,
 Але десять гналось».
 «Та і десять не було!
 Знать, іден усього?»
 «А як іден? Аби вовк!
 Страшно і ідного...»
 «А може, то і не вовк?»
 «А що ж то ходило?
 Таке сиве та мале,
 А хвостик, як шило».

26 февраля [1859]

ГОЛОДНИЙ

Небагато орендари
 В сабаш наварили
 Та й, на лихо, убогого
 Їсти припросили.
 А убогий ще й голодний,
 На них не вважає,
 Як припався гатилити,
 Як у торбу пхає,
 Та й і ніяк вже од миски
 Його відірвати...

Ото вони давай його
 За батька питати:
 «Чи маєш ти, — кажуть, — батька?»
 А він каже: «Маю! —
 Їсть і каже: — Батька маю,
 Та ще й маму маю...»

26 февраля [1859]

СТРАШНИЙ СУД

В страшносудную неділю
 Ксьондз казання говорив,
 Став за божий суд казати
 Та й, на гріх, пересолив.

Слухав, слухав бідний мазур,
Далі тяженько здихнув,
Подивився на Jezusá
Й головою похитнув.

«Коли так,— промовив,— Jezu,
Ти судити нас будеш,
То, будь певний, сам як палець
Серед раю заживеш!»

27 февр[аля] 1859]

ШЛЯХТИЧ

Мша¹ кінчилась у костьолі,
Люд порозсипався,
У костьолі тільки мазур
Убогий остався.

Та ще десь за образами
Захристиян² лазить,

---

¹ Мша — церковна відправа.

² Захристиян — церковний
служка в костьолі.

Там заслонки опускає,
Там ліхтарі гасить...

Обдивився кругом мазур —
Не видно нікого,
Мазур живо, де Антоній,
Припав до святого:

«Błagam cię, człowieczku święty!
Błagam cię, Antoni!
Podaj, serce, mnie pieniędzy,
Niech ja kupię koni!»¹

А тут йому з-за святого
Грубий голос чути:
«Nie dam, nie dam dla gałgana,
Nie dam i na buty!»²

Як почув то бідний мазур,
На ноги схопився,
Подивився на святого,
Ближче приступився:

---

¹ «Благаю тебе, святий чоловіче,
благаю тебе, Антонію! Дай, серце,
мені грошей, я куплю коней!»

² «Не дам, не дам негідникові, не дам
і на чоботи!»

«Dareś, nie, Antoni święty,—
Каже до świętego,—
Tylko nie kpij — jestem szlachcic,
Nie pozwalam tego!»¹

27 февр[аля 1859]

КАМІННИЙ СВЯТИЙ

Раз обходили ляхи
Навкруги костьола,
Захопили хто що міг,
Ходять наокола.

Ото мазур і собі,
З набоженства свого,
Перед себе захопив
З каміння святого.

І аж крекче, неборак,
А святого носить
Та, щоб живо обійшли,
Пана бога просить.

¹ «Дав ти чи ні, святий Антонію,—
каже до святого,—
тільки не глузуй — я шляхтич,
не дозволю цього!»

А тут йому, на біду,
Тільки що ступають,
А навколо обійшли,
Ще раз починають.

Бачить мазур, що ніяк
Справи не докаже,
Та об землю тим святим,
Та й до нього каже:

«Коли був ти молодий,
То тоді носили,
А тепер і сам ходи —
Мені не до сили!»

27 февр[аля 1859]

НАБОЖНИЙ КСЬОНДЗ

В'їхав біскуп у село,
Мазура здивує:
«A czy w domu teraz ksiądz?»¹ —
Ласкаво питає.

«Ні, не вдома, — каже той, —
Пішов на хрестини.

---

¹ «Чи вдома зараз ксьондз?»

Ксьондз-сусіда якось мав
Недавно родини...»

«Ksiądz ma dzieci, i ten chrzci?»¹
«А що ж тут і злого?
Той у сього охрестив,
Сей тепер у того!»

Почув біскуп та й здихнув:
«Dzieci bez małżeństwa!..
Sługa boski traci czas!..
Lud bez nabożeństwa!..

A czy często mszę on ma?»²
«О, завжди, пане!
Хоч так часом підп'є,
Що й рівно не стане.

І руками, бідний, все
Олтарик хапає,
А все-таки цілу мшу
Слічно відправляє.

27 февр[аля 1859]

---

¹ «Ксьондз має дітей, і цей хрестить?»

² «Діти без подружжя!..
Божий слуга марнує час!..
Народ без богослужіння!
Чи ж часто править він службу божу?»

PASA NA DZIECI! ¹

Їздив біскуп по панах,
Грошей налупився,
Подарунків нахапав,
Наївся, напився.

Наостаток ще їден
Гедзелу ² підносить
І біскупа на обід
Ще до себе просить.

Їде біскуп і туди,
За столом сідає...
Ото страву подають,
Дідич припрошає.

А ксьондз їв би, неборак,
Тільки промахнувся —
У дорозі, на біду,
Поясом стягнувся.

Що робити? Розпусти —
Якось не годиться!
А так сиди та не їж —
Дідич образиться...

¹ Ременя на дітей!

² Гедзела — від слова гедзь;
тут — велика сума грошей.

Аж, на щастя, під вікном
Малі діти грались
І, звичайне, дітлахи,—
Бігали, сміялись.

Ото біскуп не промах,
На фиглі береться:
«Ej e, dzieci, będę bić» ¹—
Кричить і сміється.

Бачать діти, що не страх,
Ще гірше сміються
Та вже собі й до вікна
По кількоро пнуться...

Тоді біскуп з себе пас:
«Poczekajcie ż, dzieci!» ²
Та поясом помахав:
«A pasa na dzieci!»

27 февр[аля 1859]

¹ «Далебі, діти, битиму!»

² «Почекайте ж, діти!»

ПІП І КСЬОНДЗ

Ксьондз сміється: «Паки! паки!
Дай, попе, табаки!»
А піп каже: «Sursum corda! ¹
На! теляча морда!»

27 февр[аля 1859]

---

¹ Піднесімоє духом! (Лат.)

БІСКУПСТВО

Коли біскуп був не біскуп,
А плебан убогий,
То і пара добре везла,
А часом і ноги.

А як біскупом зробився
Та убився в сало,
Тоді йому і чотири
Зробилося мало.

Раз він гнавсья шістьма кіньми
В шовку та у злоті,
Як нагнавсья на баюру,
Застряг у болоті.

Бились, бились сиві коні
Та й лягли, до лиха;
Мовчав, мовчав грубий біскуп
Та й промовив стиха:

«Co to, — каже, — być plebanem?
Plebanstwo — to głupstwo!
Lecz biskupem — co za ciężar!
Ciężarne biskupstwo!» ¹

27 февр[аля 1859]

---

¹ «Що то бути простим попом?
Попівство — дурниця!
Біскупом — ото тягар!
Важке біскупство!»

СУХОДОЛЬСЬКИЙ

Згинув шляхтич Суходольський,
Вже в костьолі тіло,
І з-під небка ксьондз навколо
Поглядає сміло.

Далі й мову зачинає,
Тільки не по-польськи,
Зачинає по-латині:
«Ubi Suchodolski?»¹

І поглянув знов навколо:
«Ubi Suchodolski?»
Далі ще раз кругом глянув:
«Ubi Suchodolski?»

А п'яничка їден слухав:
«Ubi» все та «ubi»,—
Далі й каже: «Звісно, «ubi»,—
У чортовій губі!»

«Lżesz, gałganie!»² він у бора! —
Ксьондз відповідає,—
Враз з святими його хвалить
І на арфу грає!»

¹ «Де Суходольський?» (Лат.)

² «Брешеш, негіднику!».

А п'яничка похилився,
За ліхтар узявся:
«Та не знаю, хто з нас gałgan,—
Сміло обізався,—

Бо покійник не знав того,
Як і дудку взяти,
Та де йому перед богом
Ще й на арфу грати!»

27 февр[аля 1859]

КСЬОНДЗІВ НАЙМИТ

Ксьондз і пані покойова
На мшу поспішають,
На відході до покою
Слугу закликають.

І тут пані йому каже,
Щоб набіл забрати
І, як можна, до обіду
На ринку продати.

А ксьондз його посилає
З квитком до Давида
Та узяти око м'яса
Каже йому в жида.

Пішов наймит до Давида —
Не скурав¹ нічого,
Виніс набіл продавати —
Не стало і того.

Прибігає до костьолу,
Глядить свої пані,
А ксьондз якраз на ту пору
Стоїть на казанні.

І так чуло мову мовить:
«Czego ty, człowiecze?
Czego chodzisz, czego szukasz
Na tym marnym świecie?»²

А слуга тут на весь костьол:
«Таж пані шукаю!
Бо сметана вся пропала
І сам пропадаю».

«Tcl.. Tcl..— ксьондз говорить.—
My nie wiemy sami,

---

¹ Не скурав — не роздобув,
не добився.

² «Чого ти, чоловіче!
Чого ходиш, чого шукаєш
На цьому марному світі?»

Lecz co Dawid na to powie,
Jego posłuchamy!»¹

«О, вже, пане! — слуга каже,—
Ваш Давид хороший!
Не дам, каже, не дам м'яса —
Давай перше гроші!»

27 февр[аля] 1859]

ПЕКЕЛЬНА СМОЛА

Раз на мові ксьондз казав:
«Не впивайтесь, люди!
На тім світі всім смола,
Замість вина, буде!»

Ото їден і захтів
Смоли скуштувати,
Каже собі два бички²
За копійку дати.

Випив їден — не біда,
Другий випиває...

---

¹ «Ми не знаємо,
але що Давид на це скаже,
його послухаймо!»

² Бичок — чарка.

Посмакував, посвистав
Далі промовляє:

«Та гірка вона, гірка!
А все ж не тужити:
Як втягнеться чоловік,
То й то буде пити!»

27 февр[аля] 1859]

МАЗУР НА СПОВІДІ

Сповідав ксьондз молодий
Мазура старого.

«Що,— питає,— чуєш ти
За собою злого?»

«А нічого!.. Бо і що ж
Злого чути маю?
Чи в костьолі коли був?
Чи коршму минаю?»

Слава богу, господь крив:
Злого не бувало...»

«Ах ти, грішнику такий!
Чи ж того ще мало?»

А що більше? може, й звів
Чужую дитину?»

«Хотів тільки — та куди!
Не твоїх літ, сину!..»

Підірвався бідний ксьондз
Та хвать за чуприну!
Та так раптом замахнув
Аж на середину!

А той чуба загорнув:
«Правда,— каже,— люди.
Хто лиш з блазнями зайде,
То й сам блазнем буде!»

27 февр[аля] 1859]

МАЗУР У БОЛОТІ

Застряг мазур у болоті,
Воза підпихає
Та й до помочі Дороту
Святу упрошає:

«Свята панно! свята панно!
Святая Дорото!
Будь ласкава надо мною,
Вирятуй з болота!»

А тут коні — ані з місця!
Нічого робити:
Давай мазур Antoniego
На поміч просити.

Та як крикнув на всю губу:
«Święty¹ мій Антоній!
Вирятуй мені з болота
Хоч сивії коні!»

І від крику коні раптом
Рушили з болота.
А він каже: «От що хлопець!
Не то що Дорота!»

27 фебр[аля 1859]

КРИВА БАБА

Раз до ксьондза забрела
Кривая на ноги
І, бідная, на дітей
Просила допомоги.

А ксьондзові грошей жаль,—
Давай її вчити,
Як каліці із дітьми
Годилося б жити.

«Лучче,— каже,— ти навчись
Бабити, змовляти,
То й на себе, й на дітей
Будеш гроші мати!»

¹ Святий.

«Де ж учитись, пане мій?
Дайте мені раду!»
«Що учитись,— ти шепчи
Хоч так, для прикладу:

«Пробіг пес через овес,—
Не шкодило псові,
Най же шкоди не буде
І тому вівсові».

Пішла баба — і куди!
Як свята, курує;
Пройшло уже кілька літ,
Ба, і ксьондз хорує;

Така гуля, як кулак,
В горлі йому сіла...
Лічать, лічать дохтори,
А все гуля ціла.

Далі зводять і бабів,
Нічого чинити...
От приходить і крива
Слабого лічити.

Ксьондз, до лиха, вже забув;
Вона не питає,
Каже вийти з хати всім
І тут починає:

«Пробіг пес через овес,—
Не шкодило псові,
Най же шкоди не буде
І тому вівсові!»

Не скінчила... але ксьондз:
«А, то ти, зозуля?»
Та як сам зареготав —
Так і трісла гуля!

1 марта [1859]

РОЗУМНИЙ ПАНИЧ

Привіз дідич раз на свято
Ізі школи сина
І не може натішитись,
Що вчена дитина.

Раз здибав гуменного
І тому хвалиться:
«Ото,— каже,— мій синочок
Як у школі вчиться!..

Та і розум, що за розум!
Як тобі, Іване?»
«Та мені то щось не так-то
Здається, мій пане!

Бо якби наш панич мали
Розуму доволі,
То нічого їм би було
Вчитися у школі!»

1 мар[та 1859]

МША

Здумав дідич помолитись,
Добрая душа!
Посилає до костьолу,
Чи правиться мша.

Прийшов козак до костьолу,
О світі забув...
Подивився, роздивився,
Назад повернув...

«А правиться мша в костьолі?» —
Дідич запитав.
«А бог його святий знає! —
Козак відвічав.—

Мшить, не мшить, музики грають,
Ксьондз горілку п'є:
Вже, майбуті, і свій костьол
Купцям продає!..»

1 мар[та 1859]

ЗЕЛЕНИЙ ПЕС

Зайшов німець раз на баль,
З панною сідає,
Мовчить, мовчить, далі сам
Мову починає:

«Чи зелений коли пес
Пані не здибала?»
«Та ні,— каже,— або що?» —
Німця запитала.

«Та нічого,— каже той,—
Я лиш так питався,
Бо з зеленим, пані, псом
І я не здибався!»

1 мар[та 1859]

ЛИСТ

Іден дідич мав у школах
Кохану дитину,
Ото раз до неї й пише:
«Милий ти мій сину!

Як ти здоров — слава богу,
А як добре вчишся,
То не візьме тебе дідько,
Про то не журися.

Моя жінка, твоя мати,
Без відома мого
Посилає на горіхи
Тобі золотого.

А я тобі посилаю
Старі ногавиці,
Зроби собі жупанину,
З рештків — рукавиці.

Та учися, милий сину,
Добре та багато,
Бо ти дурнем зостанешся.
А я — твоїм татом!»

1 мар[та 1859]

ДОВГИЙ ЗУБ

Сидить шевчик на стільці,
На кумові постільці
Пришиває лату.
Аж у сінях двері скрип,
Далі в хату двері рип,
Шелеп кум у хату!

«Здоровенькі ви були!
А що ж мої постолои —
Вже, мабуть, готові?»
«Зараз будуть... погодить,

Що ж ви стогнете, як дід?
Чи вже нездорові?»

«Та не то щоб, боже, крий,
Був я дуже так слабий,
А так тільки нудно:
Розболівся вражий зуб
Та заріс тобі, як дуб,
Що й вирвати трудно...»

«Не журіться, — каже швець, —
А сядьте-но на стілець!..»
На стілець саджає,
В дратву зуба замотав,
Кінці разом посплітав
До ноги чіпляє.

Але, звісно, у шевців
Все діряві стільці,
Щоб то не душило.
Ото шевчик і зайшов,
Стихача діру найшов
Та хвать кума шилом!..

Кум підскочив, як той цап,
Та рукою ззаду лап
За грішнеє тіло:
«Недаремно ж я стогнав,
От коріння попускав —
Аж там заболіло!»

8 мая [1859]

ЖОНАТИЙ

Била жінка мужика
Та й вигнала з хати.
Пішов, бідний, по полях
Притулку шукати.

Ходив, бідний, цілий день,
Все кляв молодицю,
Наостаток десь заліг
На руді¹ в копицю.

¹ Р у д а — мочарова лука.

І дивиться на руду,
Що бугай хороший
Ходить собі по траві,
Мукає з розкоші,

Здихнув бідний чоловік:
«Щасливий ти, брате,
Колись і я так співав,
Як був нежонатий!»

8 мая [1859]

ГЛУХИЙ І ГУБАТИЙ

Довелося на віку
Глухому з губатим
Раз у церкві, на біду,
У парі стояти.

І губатий що почне
«Отченаш» читати,
То так губи іскладе,
Як ніби свистати.

Довго глухий поглядав,
З злості аж мінився,
Далі руку відвинув,
Ближче приступився.

Та по пиці його хвать:
«От тобі — свистати!»
«Бог з тобою, — каже той, —
Бачиш — я губатий!»

Але глухий другий раз:
«Дарма, що багатий!..
У нас церква не на те,
Щоб в нії свистати!»

8 мая [1859]

ТІЛЬКО ДОПЕЧИ!

Ідуть собі парубки
На нічліг до гаю
Та й говорять, як господь
Гнав Адама з раю.

«Ото, — каже з них їден, —
Господь обізався:
«Що ж, Адаме, виходи!
Де ти заховався?»

Мовчить Адам, а господь
Серед раю саме
Обізався другий раз.
«А де ти, Адаме?»

Мовчить знову. І господь
Страшно розізлився:
«А чортяка б тебе взяв!
Де ти там зашився?»

«Тю на тебе! — всі кричать: —
Схаменись, небоже!
Де-то вже таки господь
Так сказати може?!»

«Та дурні ви! Ніби бог,
То вже й маслом маже?..
Аби тільки допекти —
То ще й не те скаже!»

8 мая [1859]

ШКОЛЯР

Іде з ярмарку мужик,
Школяра здибає,
Підпив собі, неборак,
Ото і питає:

«Що ти, хлопче, за їден?»
«Я школяр», — той каже.
«А коли ти, — каже, — шкляр,
То сідай же, враже!»

Школяр собі не страшко,
Бере та й сідає,
А мужик сидить, мовчить,
Воли поганяє.

Далі в озеро звернув,
В саму середину,
Зупинився, воли п'ють;
Питає хлопчину:

«Що ти, — каже, — за їден?»
«Я школяр, панотче!»
«Школяр, — каже, — а не шкляр? —
Та як настукоче!..

— Геть із воза, куди хоч,
Бісовий школяру!..
Школяр поли підійняв:
«А що ж, господару!..

Як пускатися на дно,
Не псувати льоду;
Пустіть уже хоч з ярма
Скочити у воду!»

«Не питайся!.. Куди хоч!..» —
Мужик промовляє...
Тоді школяр по війі —
Притику виймає.

Перегнувся на ярмо,
Полових по шкурі...
Їде школяр на сухе —
Мужик у баюрі.

12 мая [1859]

ПОПОВИЧ

Наспівався попів син
За свята доволі
Та й по святах і махнув
Учитися в школі.

А мужики й загули,
Що добре співає,
Ото староста колись
Батьюшку й питає:

«Куди піде ваш панич,
Як вийде у люди?»
«Куди? Звісно, у попи!
Попом собі буде!»

«Шкода його на попа! —
Мужик промовляє.—
З нього добрий був би дяк,
Бо то-то співає!»

12 мая [1859]

ЖАЛІБНИЙ ДЯК

Щойно в церкві коли дяк
«Іже» заспіває,
Бідна баба у кутку
Мало не вмливає.

Аж завважив теє дяк,
До неї забрався.
«Чого плачете ви так?» —
Стару запитався.

«Як не плакати мені,—
Стара баба каже,—
Коли мене голос ваш
Аж за серце в'яже!»

Так колись моя коза
На льоду кричала,
Як раз її звірина,
Бідну, розривала».

12 мая [1859]

ВБИЛИ

Якось жильним четвергом
Чи там середою
Забив багач кабана,
Шмалить над водою.

Кругом нього тьма собак
І дітей до ката...
А найближче з них усіх
Синок його брата.

І, звичайне на селі,
Вбогого дитина,
Тільки на ній і була
Чорна сорочина!

Стоїть бідне хлопчєня,
На вогонь пантрує,
Дядьки з носа аж пищать,
А воно й не чує.

Далі багач подививсь:
«Здоров,— каже,— сину!
А чи вбили батько що?»—
Питає хлопчину.

А той тільки носом шморг,
Попід ніс рукою.
«Вбили,— каже,— дядьку мій,
Сучку над водою!»

8 юня [1859]

ВІЙНА

Молотив раз у попа
Парубок Микита
Та якось там і украв
Цілу мірку жита.

Украв собі та й сховав...
Прийшло сповідатись —
Лихе його підвело
Попові признатись.

Лаяв, лаяв його піп,
Торгав за чуприну,
Наостаток і сказав:
«Отак, бісів сину:

Поки жита не буде
(Була б тобі трясця!) —
Поти тобі не буде
Сповіді й причастя!»

Ніщо діяти!.. Вночі
Згорбився Микита,
Потихенько попід тин
Несе мірку жита.

Приніс якось до сіней —
Хату відчиняє...
Ні, дверей не відчиня,
Бо щось зачуває.

Панотцеві на той час
Не Микита снився:
У пекарню піп ввійшов,
А там молодиця.

Піп жартує: «От так-так:
Се вже ти дрімати?
А йде турок на війну —
Москву воювати».

Був би тут поцілував,
Се вже звісне діло!
Аж Микита із кутка:
«Кахи!» — собі сміло.

Піп схватився: «Хто то там?»
«Я,— каже Микита,—
Отсе,— каже,— вам приніс
Вашу мірку жита».

«А давно ж ти,— каже піп,—
До хати забрався?»
«О, давно! ще на війну
Й турок не збирався!»

«Неси ж,— каже,— то назад
Та спожий на щастя,
А я тебе взавтра й так
Пущу до причастя...»

ДОЩ

Обсіялись мужики,
Дощу виглядають!
Ото два собі зійшлось,
Стали, розважають...

Грицько старий, як судець,
Палицю тримає.
Сумно голову схилив,
Землю колупає.

А Хома на мотузку
Гудзи собі в'яже.
«Нема дощу!» — каже Гриць.
«Нема!» — Хома каже.

«Якби, Хомо, господь дав,
То я вже говорю,
Що усе б то із землі
Піднялося вгору!»

«Усе, дядьку?» — «А усе!»
«Лучче ж най не буде!
Моя жінка у землі!
Не хочу паскуди!»

8 юня [1859]

ПРИВІТАННЯ

Наварив багач, напик:
Батьюшки чекає.
Батьюшка лиш на поріг —
От він і вітає:

«На тепленьке, в добрий час!
Тільки що зробили...
Та де ж то ви так були,
Батьюшечко милий?

А тут тільки гавкне пес,
Свиня зарохкоче,—
Так і думають усі,
Що то ви, панотче!

Спасибі ж вам, що прийшли!
Пийте гріту з перцем...
Ріжте собі печінки...
Крайте собі серце!

А заким то подадуть
Печеного зайця,
Не сидіте, прошу вас,
Лупіть собі яйця!»

10 юня [1859]

ХТО СВЯТИВ?

Питається архирей
Попа молодого:
«Який,— каже,— тебе чорт
Висвятив, дурного?»

А той йому, неборак,
Глянув тільки в очі:
«Та святили ж,— каже,— ви,
Пресвятий панотче!»

11 юня [1859]

ТАМ ЇІ КІНЕЦЬ

Архирей їден подольський
Такий звичай мав,
Як без грошей була просьба,
То ї не приймав.

Аж дяк якось коротенько
Просить стихаря,
А на білу середину
Кладе хабаря.

Архирей і не гадає,
Що там далі є...
Пробіг живо його просьбу
Та й назад дає.

Той і просить: «Прочитайте ж!»
«Та я прочитав!»
«Та іще раз прочитайте!»
«Ще раз прочитав».

«Моя просьба на тім боці,
Там її кінець!»
Аж тоді затримав просьбу
Святий панотець.

11 юня [1859]

ЧОГО ЛЮДИ НЕ СКАЖУТЬ!

Не вважає архирей,
Що й сам не без того,
А бештає за гріхи
Вдівця молодого.

«Хто сказав вам?» — каже той.
«Як то хто? а люди!»
«Та хто тепер людям тим
Вже вірити буде?!

Та вже вони і на вас,
Пресвятий панотче,
Розказують то і то...
Звичайно, не в очі!»

Здихнув бідний архирей:
«Іди ж,— каже,— з богом!»
Та ще й хрестом наділив
Вдівця молодого.

11 юня [1859]

МАЛО НЕ РИГАЮ

Питається архирей
Батюшку старого.
«Чув я,— каже,— що ти п'єш
Багато хмільного».

«Ні, не вірте,— каже той,—
Хіба тільки воду,
А хмільного — свідок бог —
Не кушаю зроду».

«Не кушаєш? — каже той.—
Зроду не вживаєш?
Як же ж,— каже,— ти вино
З чаші випиваєш?»

«Не питайте! — каже піп.—
Пити — випиваю,
Але сам я — свідок бог —
Мало не ригаю!»

11 юня [1859]

МЦА

Колись собі мужичок
Читати навчився,
Баньку грошей заплатив
Та й попом зробився.

Ото йому і прийшлося
В церкві щось читати
І «мисліте, ци-аз-ца»
З титлою складати.

І замукав бідний піп,
Аж пригнув колінця:
Все «мисліте, ци-аз-ца,
Словотитла — німця!»

«Та який тут,— каже,— чорт
Того німця тиче?! —
Та з крилоса у олтар
Піддячого кличе.—

Ходи,— каже,— та склади.
Чи умієш, враже?»
А той тільки подививсь:
«То місяця!» — каже.

«Добре ж, сину,— каже піп,—
Іди ж ти співати».
А сам далі розпочав
По складах читати.

11 юня [1859]

ГОРОХ

Розкипається горох,
Наймит — що діяти?
Іде в церкву до попа
Обідати звати.

Розштовхує мужиків
І сажею маже.
Піп якраз стоїть з хрестом,
А той йому й каже:

«Та ідіть-бо на обід,
Годі з вас молитися:
На коров'ячий кізяк
Горох розкипиться!»

«Тю на тебе! — каже піп,—
Чи встиду не маєш?
В такім місці ти святім
Кізяк поминаєш! —

Далі хрестом замахнув:
— Геть від мене! — каже.—
Як я тебе кізякню,
Розлізешся, враже!»

12 юня [1859]

БОЖІ ПТИЦІ

Говорив раз піп казання
Із письма святого.
«Чого, грішнику, так липнеш,—
Каже,— до земного?

Подивись на божу птицю,
Як вона літає;
Ні оре, ні жне, ні сіє,
Ані пожинає».

А староста напереді
Тільки засміявся
Та до ключника старого
Стихача озвався:

«Та якого ж, — каже, — чорта
Тая птиця й має?!
Скаче тільки по дорозі
Та кізяк шукає».

14 юня [1859]

ПРОСЬБА

Раз писали мужики
До свого владики:
«Архирею, — пишуть, — наш
Ясний та великий!

Церква наша з давніх літ
Перейшла нінащо.
Кілько є у нас святих —
Всі стали ледащо.

Матір божа на дошках
Згорбилась, зігнулась,
Апостоли розійшлись,
А Варвара здулась.

Миколай від хробаків
Порохном узявся.
Сам спаситель на вратах
Поздовж перепався.

Миколая нам позволь
Наново зробити,
Матір божую з боків
Клинцями підбити.

Апостолів всіх уряд
Дрючками зігнати.
Спасителя на вратах
Щоб на шпуги взяти.

А з Варварою уже
Нічого робити:
Коли вона здулась так,
То кажи покрити».

14 юня [1859]

ПО ВОДІ ПІДУ

По ярмарку циганчук
Конем виграває,
Понад воду всіх людей
З ярмарку скликає.

Кого здиває — кричить:
«Сину, тату, діду!
Ходіть живо понад став,
Я по воді піду».

Посходились понад став.
«Всі по грошу!» — каже.
Всі по грошу і дали.
«Іди ж, — кажуть, — враже!»

А той собі на коня:
«Спасибі вам, люди!
Тогді піду по воді,
Коли зима буде!»

18 юня [1859]

ЦИГАНСЬКИЙ ХРЕСТ

Стоїть циган на снігу,
Мужик проїжджає.
«Чи не хочеш ти хреста?» —
Мужика питає.

«Чом не хочу?» — каже той.
«Дай же десять грошей,
Будеш собі мати хрест
Хороший, хороший!»

Дав десятника мужик,
А циган на штуки:
Гугуп наознак у сніг
Та й розкинув руки.

І легенько устає,
Устав та й регоче:
«Ото, — каже, — тобі хрест,
Возьми, коли хочеш!»

18 юня [1859]

ЦИГАН-ПАСІЧНИК

Раз багаті хазяї
Цигана приймали
І тут йому, на біду,
Та меду подали.

Розсмакував бісів син
Та все, було, ходить,
Стане, шельма, під вікном
Та й «меду» заводить.

Що не гнали хазяї —
Ні, не відігнати,
Ото ж його до джмелів
Здумали післати.

Питається сам хазяй:
«Хочеш меду, враже?»
«Чом не хочу, тату мій,
Хочу», — циган каже.

«То візьми ж собі дупло
З медом і пчолами».
Циган його ухватив
Руками й ногами.

«А де ж, — каже, — то дупло?...»
«Саме серед ліса.
Тільки мухи не дрович
Та не згадує біса!»

Побіг циган, такий рад,
Що мед буде їсти.
Серед лісу стоїть дуб —
Давай циган лізти.

Ото лізе до дупла,
Моститься, небора,
А в дуплі джмелі, джмелі
Гудуть, аж говорять.

Тільки руку до дула —
Вони й забриніли
І, як чорнее рядно,
Цигана обсіли.

І шпигнув його їден:
«Господь, — каже, — з вами!»
Шпигнув другий: «Та піди ж
До божої мами!»

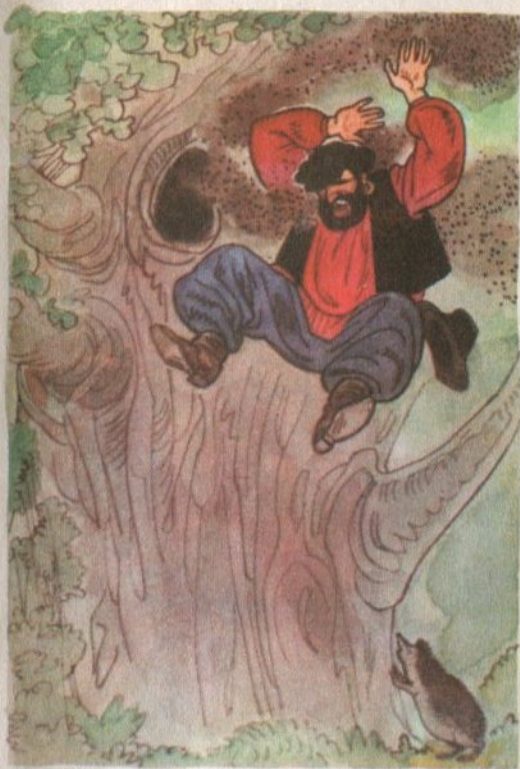
Далі кілька вже ураз
Цигана кусає.
«Та підіть-бо до святих!» —
Циган промовляє.

Далі видить неборак,
Що вже пухне й губа.
«Тепер, — каже, — к чорту йдіть!»
Та гугуп із дуба!

18 люня [1859]

ХОЛОДНО

Сидить голий циганчук,
Аж мало не плаче,
«Тату, — каже, — холодно!
Зуб до зуба скаче».

А той йому поясок:
«Та на! не журися!
Коли тобі холодно,
То підпережися».

18 юня [1859]

ЦИГАНСЬКИЙ НАЙМИТ

Одававав у наймити
Циган свого сина.
«Та він,— каже,— буде в вас
Добрая дитина!

А як коли зноровить
Та їсти не схоче,—
Не жалуйте, прошу вас,
Нагаєм, панотче!

Та все йому говоріть:
А їж-таки, враже!
А робити — чорт із ним! —
Не силуйте!» — каже.

18 юня [1859]

КОШОВИЙ У ЦАРИЦІ

Прибуває кошовий
В північну столицю
Та й іде собі у двір
Вітати царицю.

Але тільки за поріг —
Зачепився зразу
І в цариці — трах-тарак! —
Розчерепив вазу.

І якби на москаля —
Згинув би до лиха,
А наш собі кошовий
Лиш промовив стиха:

«Таку-то вже наш козак,
Знать, натуру має:
Чого тільки не діпне —
То так розбиває!»

21 юня [1859]

РАК

Забагає німець рака,
Не вміє назвати,
Закликає християнина,
Давай мудрувати:

«Вгадай,— каже,— что мой хочет?»
 «Та ні, не вгадаю!»
 «Нога многа, уса долга!
 Знаешь?..» — «Ні! Не знаю!»
 «Как не знаешь!.. сам он малый,
 Кафтан его разный,
 Как не сварен — кафтан чорный,
 А как сварен — красный...
 Теперь,— каже,— угадаешь?»
 «Та ні! не попаду!»
 «Как не знаешь?.. Шейка шльоп-шльоп,
 А перед изаду...»
 «Чи не рака?» — «Рака, рака!»
 «Бодай же вас, пане!
 Найшли ж і ви в наших раків
 Німецькі каптани!»

21 июня [1859]

WODY! ¹

Одягнувся німець паном,
 Та грошей не має.
 Ходить, бідний, по Варшаві,
 З голоду вмирає.

Ходить, свиче. Далі чує —
 Десь музики грають,

¹ Води!

Німець ближче, поглядає —
Аж пани гуляють.

«Зайду, — каже, — подивлюся!»
Входить до покою;
Але тільки бідний німець
За поріг ногою, —

Його в танець і втягнули...
Що робити з горя?
Хоч голоден, як собака,
Танцює, небора.

Протанцював
разів кілька —
Нема відпочинку:
То та піде німця просить,
То та на годинку...

Ізнемігся бідний німець,
Підкосились ноги,
І як раптом повернувся —
Гу-гуп до підлоги!

Засміялись пани зразу,
Разом заплескали,

Далі бачать, що не жарти:
«Wody!» — закричали.

Але німець із підлоги:
«Nie trzeba! Nie trzeba!
Nie trzeba mnie, — каже, — wody,
A kawałek chleba!»¹

22 июня [1859]

КОЗАК І КОРОЛЬ

Став багатий колись пан
Короля благати,
Щоб король йому зволив
Воеводство дати.

А король йому й сказав:
«Відгадай три штуки,
Відгадаєш — тоді на!
А як ні — на муки!

Перша штука: скільки зір
В небі серед літа?

---

¹ «Не треба, не треба!
Не треба мені води,
а шматок хліба!»

Друга штука: покажи
Середину світа!

Третя штука: угадай,
Що думати буду?
І от тобі цілий рік
Для того розсуду!»

Відійшов багач назад
Та так йому нудно!
Не вгадати — так біда,
А вгадати — трудно!

Сидить плаче неборак,
Козак проїжджає...
«Чого плачете ви так?» —
Багача питає.

Той і каже, так і так!..
«Не журіться, діду!
Коли так, то я за вас
На відвіт поїду!»

І палицю в руки взяв,
В кожух одягнувся,
Чорні вуса підбілів,
В чоботи узувся.

І чимдуж до короля.
Король поглядає:

«А що, пане, скільки зір?» —
З міною питає.

А той поли ті підняв,
Чи як довелося,
«Стільки,— каже,— в небі зір,
Скільки тут волосся».

Задумався сам король
Від сего відвіту.
«Ану,— каже,— покажи
Середину світу!»

А той палицю підняв,
Може, з піваршина,
Та в підлогу нею гуп:
«Отут середина!»

Почухався наш король,
Ще раз поглядає.
«Що ж я думаю тепер?» —
Козака питає.

«Думасте, що я пан!»
«Або що за річі?»
«То ті річі, що не пан,
А козак із Січі!»

Здивувався наш король,
Подарував тому,
А козака відіслав
В золоті додому!

23 юня [1859]

ПОРОШКИ

Заслаб мужик на живіт,
А дідич лічити:
Дає йому порошки
Та й каже зажити.

А той щоби порошки
Випити з водою,
Нюхнув тільки разів п'ять
Та й сидить совою.

Пересидів цілий день,
Як рукою знялось.
Рано дідич запитав:
«А як тобі спалось?»

«Добре спалось, пане мій,
Спасибі вам, пане!»
«А порошки всі зажив?»
«Всі винюхав, пане!»

«Подякуй же,— каже пан,—
Дідуньові своєму!»
А сам тільки засміявся
Та й пішов додому.

23 юня [1859]

ЛЬОДИ¹

Закликає пан на баль
Мужика їдного.
Попоїв собі мужик

---

¹ Л ь о д и — морозиво.

За столом усього
І льодами тес все
Смачно заїдає...
«Чи смачнеє тобі се?» —
Пан його питає.
«Смачне, пане! — каже той,—
Саме як то часом
Восени буває борщ
З квасолею разом».

23 юня [1859]

ЧЕРЕВИКИ

У неділю мужика
Пані закликає
Та й на ярмарок його
З просом посилає.

«Jedź że,— каже,— serce mój,
Sprzedaj miarkę prosa,
A co będzie, za to kup
Trzewiki, bo-m bosa!»¹

---

¹ «Ідь, серце,
та продай мірку проса,
а за ті гроші купи
черевики, бо я боса».

От поїхав наш мужик,
Назад повертає.
«Co ż, sprzedajeś, serce mój?»¹ —
Та його питає.

«Та продати то продав,—
Каже,— мірку проса,
А черевик, що питає,—
Все нема «бомбоса»!»

23 юня [1859]

RATUJ, BRACIE!

Під повстання два панки
На коршмі гуляють,
Цілюються, як брати,
Приязнь запивають.

Ото собі й запили,
І поцілувались,
Але тільки москалі
В коршму увігнались,—

Їден циб через вікно,
Другого схватили.

¹ «Ну що, продав, моє серце?»

Сей, бідняжка, і кричить:
«Ratuj, bracie miły!»¹

А той собі до ліска,
Скільки сили, дує,
Тільки крикнув сему раз:
«Niech cię bóg ratuje!»²

23 юня [1859]

КОЗАЦЬКІ КСЬОНДЗИ

Раз Хмельницький заявив
По військові свому,
Що хто пана приведе,—
Дасть по золотому;

А хто ксьондза — тому три
Обіцявся дати..
Пішли наші козаки,
Давай мудрувати.

Тільки пана де діпнуть,
Виголять чуприну
Та й і кажуть: «Пам'ятай!
Гляди, бісів сину:

¹ «Рятуй, брате любий!»

² «Хай тебе бог рятус!»

Як часами тебе наш
Спитає Хмельницький,
То ти, шельмо, говори,
Що ксьондз католицький».

То, бувало, приведуть...
«А хто ти?» — питає.
«А ксьондз!» — каже. То й козак
Плату відбирає.

І такого ж тих ксьондзів
За тиждень прибуло, —
Що і в Римі стілько їх,
Майбути, не було.

23 юня [1859]

СМЕРТЬ КОЗАКА

Край Варшави два стовпи,
На стовпах дилина,
Під стовпами молодий
Козак з Чигирина.

І найстаршії пани
Смерть йому читають,
Прочитали — і кати
Мотуз натягають.

Але козак подививсь
На ляхву превражу,
Каже: «Стійте-но, пани,
Я щось вам іскажу!»

Ослабили мотузок,
Ляхи підступили,
А козак і каже їм:
«От що, пани милі,
Хоч високо не кажіть
Мене підіймати,
Буде лучче вам мене
Десь поцілувати!»

23 юня [1859]

KURACJA OD OCZU¹

Десь там у кляшторі
За часу їдного
Сповідав законник
Ляшка молодого.

Ляшок признається,
Що звів раз дівчину.
Законник питає:
«А kiedy ż to, synu?»²

Той йому і каже:
«Raz,— каже,— w gaiku,
Przy szumie strumika,
Przy pieniu słowika...

Przy świetle księżycy...»³
А той, бідний, слухав,
Далі ухватився
Руками за вуха:

«Nie mów,— каже,— nie mów,
Nie mów, ja cie proszę,

¹ Лікування очей.

² «А коли ж це, сину?»

³ «Якось в гаю,
під шум струмочка,
під спів соловейка,
при світлі місяця...»

Bo ty użył, serce,
Diabelskich rokoszy!»¹

«To mnie, mój księżuniu,
Doktor perswadował,
Żebym tak się sobie
Od oczu kurował!»²

А законник бідний
Тільки облизався...
«Nie wierz, moje serce,
Nie wierz! — obizwawsy.—

Gdyby pomoc była
Z takiej awantury,
J ja bym już widział
Dawno prez te mury!.. »³

24 июня [1859]

¹ «Не кажи, не кажи,
не кажи, прошу тебе,
бо зазнав ти
диявольської насолоди».

² «Це мені, панотче,
лікар порадив
так лікувати очі».

³ «Не вір, серце, не вір.
Якби таке лікування
допомагало, я вже давно
бачив би крізь мури!..»

PRZYWITANIE ¹

Захтіли брацішки
Біскупа вітати,
Сказали їдному
Привіт написати.

Але той, сірома,
Хоч бери на муки,
І щора не вміє
Узяти у руки.

І ходить, сумує,
Не вип'є, не ляже,
Аж їден брацішок
Раз до нього й каже:

«Чого так сумуєш?
Не журися, брате!
Як приїде біскуп —
Мені давай знати!»

Приїжджає біскуп,
Брацішок до того;
А той, як на збитки,
Не писав нічого.

---

¹ Привітання.

«Зми́луй się, mój bracie,
Bo cię pan bóg skarże!» ¹
А той собі чарку:
«Wszystko będzie! — каже. —

Ty staniesz do mowy,
Ja siądę w zaciszku,
Co ja będę mówić,
I ty mów, braciszku!» ²

Стає той до мови,
А той заховався.
Коли чує — шелеп
В костьолі піднявся.

Та й питає того:
«A już, — каже, — przyszedł?» ³
А той до біскупа:
«A już, — каже, — przyszedł?»

---

¹ «Зми́лосердься, мій брате,
бо тебе пан бог покарає!»

² «Усе буде! Ти почнеш вітати,
а я сховуюся в куточку
і що говоритиму,
то повторюй, братику!»

³ «А вже прийшов?»

Той, бідняка, з серцем,
І жалем, і сміхом:
«Cicho»¹, — йому каже.
А той собі: «Cicho!»

Той тоді озвався:
«Jaki że ty dureń!»²
А той до біскупа:
«Jaki że ty dureń!»

25 чюня [1859]

ТУРОК І МУЖИК

Нагнав турок мужика,
Хоче його взяти;
Біда тільки: нема чим
Рук йому зв'язати.

Ото й кличе він його:
«А ходи-но!» — каже,
А той собі на умі:
«Знаю тебе, враже».

Та пригнувся у траві,
В небо поглядає:

¹ «Тихо!»

² «Який же ти дурень!»

«Боюсь, — каже, — о, боюсь!
Бо шуляк літає!»

«Та не бійся, — каже той, —
Надери лиш лика,
То ми того шульгара
Зв'яжемо до лиха!»

А той усе на умі
Свою думку має.
«Боюсь, — каже, — пане мій!
Бо шуляк літає!»

«То я, — каже, — піду сам
Та надеру лика!» —
Злазить живо із коня
Та й іде до лиха.

Тоді мужик із трави
Піднявся поволі,
Скочив раптом на коня
Та й шмалить по полі.

«Шульгар! шульгар!
Стережись!» —
По лісі загуло,
«Матері твоїй шульгар!» —
З поля відвійнуло.

29 чюня [1859]

АХМЕТ ІІІ І ЗАПОРОЖЦІ

В літо тисяча шістсоте,
В літо теє боже,
Прийшла грамота Ахмета
В наше Запорозжя:

«Я, султан, син Магомета,
Внук бога їдного,
Брат місяця-перекроя
І сонця самого.

Лицар сильний і могучий,
Краль над королями,

Воевода всього світу
І цар над царями.

Цар столиці Цареграду
І цар Македону,
Греків, сербів, молдаванів
І цар Вавілону.

Цар Подолі, і Галича,
І славного Криму,
Цар Єгипту, і Ораби,
І цар Русалиму.

Сторож гробу в Русалимі
І вашого бога...

Християн усіх на світі
Смуток і підмога —

Кажу вам: усім козакам
Мені передатись,
А як ні,— добра від мене
Вам не сподіватись!»

Того ж року запорожці
Грамоту читали
І до вражого Ахмета
От що написали:

«Ти, султане, чортів сину,
Люципера брате,
Внуку гаспида самого
І чорте рогатий!

Такий рицарю, що дідько
Тебе обкаляє,
А все військо твоє тільки
Лайно пожирає;

Стравнику ти цареградський,
Пивнику македонський,
Свині грецька, молдаванська,
Ковалю вавлонський!

Кате сербів і Подолі,
Папуго ти кримська,

Єгипетський ти свинарю,
Сово русалимська!

Ти — погана свинячая
Морда, не підмога,
І дурень ти, а не сторож
У нашого бога.

Не годен ти нас, хрещених,
І десь цілувати,
А не то, щоб Запорожжя
Під собою мати!

Ми землею і водою
Будем воюватись,
І тебе нам, бісів сину,
Нічого боятись.

Так тобі ми відвічаєм,
А року не знаєм,
Бо ми ваших календарів
В Січі не тримаєм.

Місяць наш — тепер на небі,
День — той самий, що у вас.
За цим словом, вражі турки,
Поцілуйте десь там нас!»

29 юня [1859]

ТУРЕЦЬКА КАРА

Взяли турки козака,
На смерть засудили,
Межи ноги йому кіл
Довгий заложили
Та й довбнею і женуть,
А той тільки каже:
«Та бий рівно, коли б'єш,
Не милися, враже!»

13 окт[ября 1859]

ГОСПОДЬ ДАВ

Пішов козак молодий
В далеку дорогу,
Кинув жінку молоду
Та хату убогу.

Повертає за сім літ,
Хату оглядає,
Дивується сам собі,
Хати не пізнає.

Його хата — як вінок,
Новенька, біленька...
«А звідки то, — запитав, —
Голубко сивенька?»

«Та то,— каже,— господь дав
За твою дорогу!»
Козак шапку підійняв:
«Слава,— каже,— богу!»

Входить в хату — скрізь лавки
І столи хороші,
А на столах і лавках
Валяються гроші.

Козак глянув навкруги,
Жінку обіймає,
Поцілував кілька раз,
«Звідки то?» — питає.

«І то,— каже,— господь дав
За твою дорогу...»
Козак хрест святий поклав:
«Слава,— каже,— богу!»

Коли гляне у куток,—
Аж дітей копиця...
«А то звідки?» — «Господь дав!» —
Каже молодиця.

А той носом покрутив:
«Добрий,— каже,— тато!..
Але,— каже,— на сей раз
Порався багато!..»

14 окт[ября 1859]

НАДГОРОДА

Раз топився грубий лях,
Став репетувати,—
Мужик один і побіг
Пана рятувати.

За чуприну ухопив,
З води витягає,
Пан дякує мужику,
Грошей добуває...

Аж надходить другий лях¹:
«Со то?» — запитався.

¹ Аж надходить другий лях:
«Що то?» — запитався.

«Taż wyciągnął z wody mnie!» —¹
Грубий обіззався.

«O, widziałem, — каже той, —
Widziałem, jedyny,
Jak on ciebie, bracio mój,
Ciagnął za czuprynę!»

«Za czuprynę, czy ż to tak?»
«Za czuprynę, miły!»
«O psia wiara ż! — крикнув той
Ізі всеї сили, —

Sto nahajów za to psu!»
І що ж? — протягнули
І сто йому нагаїв
За добро креснули.

16 окт[ября 1859]

---

¹ «Таж витягнув із води», —
Грубий обіззався.
«Та дучче б ти утонув
В лихую годину, —
А то хлоп тебе тягнув,
Як пса, за чуприну...»
«За чуприну, чи ж то так?»
«За чуприну, милий!»
«О псявіра ж, — крикнув той
Ізі всієї сили, —
Сто нагаїв за то псу!»
(Переклад С. Руданського)

ЗМИСНИЙ ЛЯХ

Ходить ляшок по коршмі,
А хочеться їсти.
Питається шинкаря:
«Czy nie masz pieczystej?»¹

«Та є, пане!» — каже той.
Питає: «Почому?»
Той відказує йому,
Що по золотому.

«A czy będzie chleb i sos?»²
«Та же буде, пане!»
«A nie płacą za to już?»³
«Та не платять, пане!»

«To wiesz, serce, — каже лях, —
Pieczystej nie trzeba,
A podawaj lepiej mnie
Tu sosu ta chleba!»⁴
17 окт[ября 1859]

---

¹ «Чи нема печені?»
² «А чи буде хліб і юшка?»
³ «А за те не платять?»
⁴ «То знаш, серце,
печені не треба,
краще дай мені
юшки і хліба!»

ГОСПОДАР ХАТИ

Мужик лиха наробив,
А жінки боявся,—
Сюди-туди по кутках —
Та й під піл сховався.
Та лопатою під піл:
«А вилізай, враже!»
А той далі у куток —
Та й до неї каже:
«Геть, погана сатано!
Геть, бісова мати!
Тепер мене не займай,
Я господар хати!»

17 окт[ября 1859]

НІ ЗЛЕ, НІ ДОБРЕ

«Здоров, брате!» — «А, здоров!»
«Що ж ти так змінився?»
«А не диво, брате мій,
Бо я оженився!»
«Слава богу!» — каже той.
«Ні! Не слава богу:
Моя жінка і бридка,
І крива на ногу».
«То зле, брате!» — каже той.
«Ба ні, не зле, брате!
Бо за нею я, як чорт,
Зробився багатий:
Славну хату збудував,
Ходив у дорогу...»

«Слава ж богу!» — каже той.
«Ні, не слава богу.
Воли згинули в Криму,
Додому вернувся —
Аж і хата у вогні,—
І хати позбувся...»
«То зле, брате!» — «Ні, не зле!
Як хата горіла,
То і жінка там моя
В огні околіла».

17 окт[ября 1859]

КРАМНАЯ СОРОЧКА

Підсунувся раз козак
Під панську дочку
Та й від неї і дістав
Крамную сорочку.

Але тільки натягнув
Та й скинув до лиха.
Ото панна його раз
І питає стиха:

«А крамная,— каже,— де?»
«Та крамна ледащо!»
«Чого?» — каже.— «Бо в крамній
Чухатись нема в що!»

18 окт[ября 1859]

ЦИГАН НА СПОВІДІ

Раз задумав циганчук
Гріхи сповідати.
Іде просто до попа,
Приходить до хати.

Оглядає — ні попа,
Ні слуги бог має,
А в горосі, у печі,
Сало закипає.

Циган сало із горшка,
Живо із пекарні,
Через цвинтар позадгузь
Та й до паламарні.

В паламарні, як на гріх,—
Шапка на кілочку;
Він і шапку потягнув,
Сховав у куточку

Та й тогді вже до попа
Гріхи сповідати.
Ото піп йому дає
Хреста цілувати.

Поцілував циганчук;
Піп його питає,
А той йому всі гріхи
І оповідає:

«Та й сьогодні,— каже,— я
Нагрівив потроху:
Ранком вигнав я свиню
З чужого гороху.

А у церкві шапку зняв!..» —
Говорить несміло.
А піп йому: «То не гріх!
То добрее діло!»

Добре, добре, нехай так,
По «Буди господне».
Піп до шапки,— але ба!
І місце холодне...

Піп — додому, до горшка,
Де кипіло сало,
І там йому лиш горох —
А сала не стало.

І промовив старий піп:
«Оже ж признався!
А я, старий та дурний,
І не догадався!»

20 окт[ября 1859]

ВЕРСТВА

Їде мужик на волах;
Сонце припікає;
Мужик ноги протягує,
Лежить та й дримає.

А воли собі пішли,
На сторону збились,
Далі раптом за верству
Ярмом зачепились.

І прокинувся мужик,
І плюнув до лиха,

І поглянув на верству,
Та й промовив стиха:

«Тьфу! Поганії пани,
Чи місця не мали,
Що на самім на шляху
Палі повбивали!»

18 августа [1860]

ЗМІСТ

ВІР НЕ ВІР,	
А НЕ КАЖИ: «БРЕШЕШ» . . .	5
ГУМЕННИЙ	18
МОШКІВ ДАХ	21
ЗАСІДАТЕЛЬ	21
ДОБРЕ ТОРГУВАЛОСЬ . . .	22
ГУСАК	24
ПОЧОМУ ДУРНІ?	25
ЧИ ГОЛОСНА ЦЕРКВА? . . .	26
ДЕ СПІЙНЯЛИ?	27
НЕ ВЧОРАШНІЙ	28
КОЗАЦЬКА МІРА	30
ДВА РАБІНИ	32
ЦИГАН З ХРОНОМ	33
А НЕ ХАЛАСУЙ!	34
МІСЯЦЬ	35
ЦИГАН НА ТОЛОЦІ	36
ЦИГАН З КОНЕМ	37
ЦИГАН В ОГІРКАХ	38

ЩО ДО КОГО	40
ЗАПОРОЖЦІ У КОРОЛЯ	40
ПАН І ІВАН В ДОРОЗІ	42
ЩО КОМУ ГОДИТЬСЯ?	50
ПЕРЕКУСИТЬ, ПАНЕ!	51
ЛІНИВИЙ	51
ПІП НА ПУЩІ	53
СПОВІДЬ	55
ПІП З КРОПИЛОМ	57
ПІП У РИЗАХ	58
ЧОРТ	60
ТОЙ, ЩО НАД НАМИ	66
САМА УЧИТЬ	67
УКАЗ	68
ЧИ ДАЛЕКО ДО КИЄВА?	68
НА КАЛИТКУ	69
БАБА В ЦЕРКВІ	70
ЦІКАВІСТЬ	72
ЧИ ВИСОКО ДО НЕБА?	72
ОКУЛЯРИ	74
ЕГЕ, ГАЙ	75
СКІЛЬКО ДУШ?	76
АБИ ДУША ЧИСТА	76
ЛЯЦЬКА НАТУРА	77
СВИНЯ СВИНЕЮ	78

ДОБРА НАТУРА	79
ЧУПРИНА	79
ЦАРІ	81
ЗГУБА ДУШІ	82
НЕ МОЇ НОГИ	83
ЗАГАДКА	84
ВОВКИ	85
ГОЛОДНИЙ	86
СТРАШНИЙ СУД	87
ШЛЯХТИЧ	88
КАМІННИЙ СВЯТИЙ	90
НАБОЖНИЙ КСЬОНДЗ	92
RASA NA DZIESCI	94
ПІП І КСЬОНДЗ	96
БІСКУПСТВО	97
СУХОДОЛЬСЬКИЙ	98
КСЬОНДЗИВ НАЙМИТ	99
ПЕКЕЛЬНА СМОЛА	101
МАЗУР НА СПОВІДІ	102
МАЗУР У БОЛОТІ	103
КРИВА БАБА	104
РОЗУМНИЙ ПАНИЧ	107
МША	108
ЗЕЛЕНИЙ ПЕС	109
ЛИСТ	109

ДОВГИЙ ЗУБ	110
ЖОНАТИЙ	112
ГЛУХИЙ І ГУБАТИЙ	113
ТІЛЬКО ДОПЕЧИ!	114
ШКОЛЯР	116
ПОПОВИЧ	118
ЖАЛІБНИЙ ДЯК	119
ВБИЛИ	119
ВІЙНА	121
ДОЩ	124
ПРИВІТАННЯ	125
ХТО СВЯТИВ?	126
ТАМ ПІ КІНЕЦЬ	126
ЧОГО ЛЮДИ НЕ СКАЖУТЬ!	127
МАЛО НЕ РИГАЮ	128
МЦА	129
ГОРОХ	130
БОЖІ ПТИЦІ	131
ПРОСЬБА	131
ПО ВОДІ ПІДУ	133
ЦИГАНСЬКИЙ ХРЕСТ	133
ЦИГАН-ПАСІЧНИК	134
ХОЛОДНО	136
ЦИГАНСЬКИЙ НАЙМИТ	138
КОШОВИЙ У ЦАРИЦІ	139

РАК	139
WODY!	140
КОЗАК І КОРОЛЬ	144
ПОРОШКИ	147
ЛЬОДИ	148
ЧЕРЕВИКИ	149
RATUJ, BRACIE!	150
КОЗАЦЬКІ КСЬОНДЗИ	151
СМЕРТЬ КОЗАКА	152
KURACJA OD OCZU	154
PRZYWITANIE	156
ТУРОК І МУЖИК	158
АХМЕТ ІІІ І ЗАПОРОЖЦІ	160
ТУРЕЦЬКА КАРА	165
ГОСПОДЬ ДАВ	165
НАДГОРОДА	167
ЗМИСНИЙ ЛЯХ	169
ГОСПОДАР ХАТИ	170
НІ ЗЛЕ, НІ ДОБРЕ	171
КРАМНАЯ СОРОЧКА	172
ЦИГАН НА СПОВІДІ	173
ВЕРСТВА	175

СТЕПАН ВАСИЛЬЕВИЧ
РУДАНСКИЙ

СПИВОМОВКИ

Иллюстрации
А. Д. Базилевича

Киев,
издательство
художественной
литературы
«Дніпро»,
1983

(На украинском языке)

Редактор
О. І. Гаврилюк

Художній редактор
А. І. Клименко

Технічний редактор
Б. С. Грінберг

Коректори
Т. Г. Білецька,
Л. Г. Лященко

Информ. бланк № 1944

Здано до складання 04.03.83.
Підписано до друку 04.07.83.

Формат 70 × 108^{1/64}.
Папір офсетний.
Гарнітура балтика.
Друк офсетний.

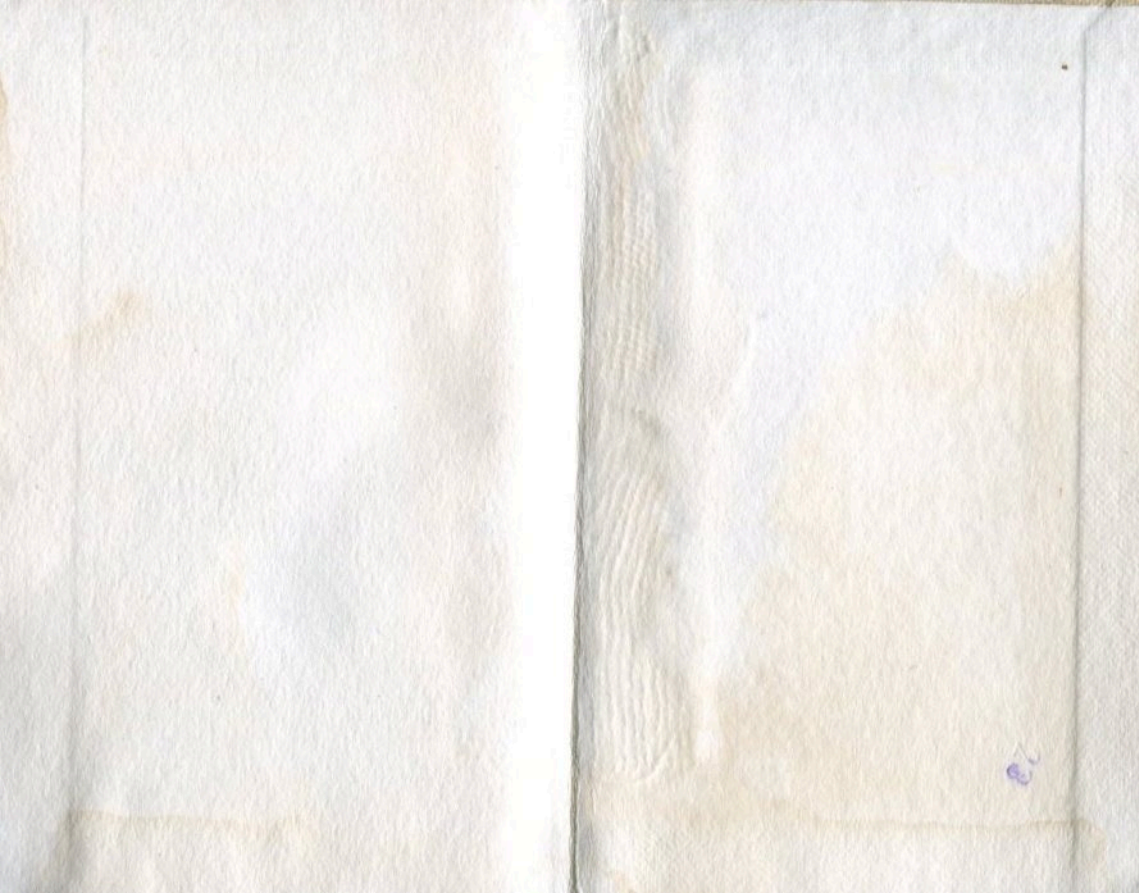
Ум. друк. арк. 4,025.
Ум. фарб. відб. 16,1.
Обл.-вид. арк. 5,347.

Тираж 50 000. Зам. 3—86.
Ціна 80 к.

Видавництво
художньої літератури
«Дніпро».

252601, Київ-МСП,
вул. Володимирська, 42.

З текстових
діапозитивів
Головного підприємства
на Київській
книжковій фабриці
«Жовтень».
252053, Київ,
вул. Артема, 25.

80 к.

СТЕПАН ПУДАНСЬКИЙ

